

Písomný výstup pedagogického klubu

1. Prioritná os	Vzdelávanie
2. Špecifický cieľ	1.1.1 Zvýšiť inkluzívnosť a rovnaký prístup ku kvalitnému vzdelávaniu a zlepšiť výsledky a kompetencie detí a žiakov
3. Prijímateľ	Stredná priemyselná škola informačných technológií, Nábrežná 1325, Kysucké Nové Mesto
4. Názov projektu	Učme efektívnejšie pre prax
5. Kód projektu ITMS2014+	312011AMJ5
6. Názov pedagogického klubu	Text ako zdroj poznania
7. Meno koordinátora pedagogického klubu	Mgr. Erika Kubaščíková
8. Školský polrok	september 2021 – január 2022
9. Odkaz na webové sídlo zverejnenia písomného výstupu	www.spskm.sk

10.

Úvod:

Z doteraz zverejnených výskumov sa oblasť čitateľskej gramotnosti javí stále ako nedostatočne rozvinutá a vo vyučovacom procese ako značne poddimenzovaná. Žiak nerozumie textu, nedokáže ho dostatočne interpretovať, selektovať dôležité od menej dôležitého, prepájať v texte jednotlivé informácie, byť schopný pohotovo reagovať či všeobecne vedieť pracovať s textom a kľúčovými slovami. Na odstránenie spomínaných bariér mali slúžiť aj jednotlivé stretnutia pedagógov, ktorí prinášali medzi seba podnetné návrhy a hodnotnú diskusiu.

Stručná anotácia

V prvom polroku školského roka 2021/2022 sa uskutočnilo desať zasadnutí pedagogického klubu, na ktorých boli prítomní pedagógovia vyučujúci všeobecno-vedné predmety: SJL, CGT, ESI, DEJ, OBN a NEJ. Stretnutia prebiehali dvakrát mesačne podľa vopred dohodnutého a schváleného plánu. Prvý polrok prebiehal plynule prezenčne i napriek menším obmedzeniam vo výučbe z dôvodu platných epidemiologických nariadení. Po zasadnutí každého pedagogického klubu vypracoval vybraný člen klubu písomný výstup, v ktorom rozobral priebeh stretnutia pedagogického klubu, hlavné body programu a zhrnul výsledky a výstupy svojich zistení. V závere každého stretnutia sme predostreli uznesenia a výsledky, ku ktorým sme dospeli. Na pedagogických kluboch vládla dobrá a tvorivá atmosféra, jednotliví členovia si navzájom vymieňali skúsenosti z osvedčenej pedagogickej praxe so zacielením na rozvoj a zefektívnenie čitateľskej gramotnosti medzi žiakmi. Na to, aby bolo možné rozvíjať čitateľskú gramotnosť medzi žiakmi, je potrebné pre pedagógov osvojiť si metódy, techniky, postupy, prostriedky, druhy textov a spôsoby práce s nimi.

Už len samotný výber textu je pre porozumenie veľmi dôležitý. Text by nemal byť len striktné zameraný na oblasť umeleckej literatúry. Pri jeho výbere je potrebné myslieť na skutočnosť, že texty sú určené používateľom s rozličným spektrom vnímania a porozumenia. Treba si uvedomovať jedinečnosť každej osobnosti, ktorá s textom prichádza do kontaktu. Učiteľ má totiž pred sebou rozmanitú vzorku žiakov, pričom na ich úroveň myslenia má vplyv nielen ich mentálna vybavenosť, zrelosť, ale aj zaujatosť. Na to, aby sme dokázali pri čítaní s porozumením zohľadniť všetky dôležité faktory, je potrebné implementovať čitateľskú gramotnosť do jednotlivých vyučovacích predmetov, o ktorých sa vyššie zmienujeme, a tým zabezpečiť rozvíjanie medzipredmetových vzťahov v záujme prehĺbenia všeobecného prehľadu a možnosti vytvárania súvzťažností medzi jednotlivými informáciami.

Kľúčové slová

Čitateľská gramotnosť, kľúčové kompetencie žiakov SŠ, plán práce klubu, výchovnovzdelávací proces, plánovanie rozvoja čitateľskej gramotnosti, práca s textom, motivácia, proces porozumenia textu, základné prístupy k literárnemu textu, explicitné informácie, implicitné informácie, interpretácia, myšlienok, podporné aktivity na rozvoj čitateľskej gramotnosti, medzipredmetové vzťahy, autodiagnostika, implementácia, čitateľské zručnosti, čitateľské stratégie, faktory ovplyvňujúce čitateľskú gramotnosť, audiovizuálne prostriedky, dramatizácia, autodiagnostika, Best practice, analýza a závery testovania.

Zámer a priblíženie témy písomného výstupu

Cieľom spoločných aktivít v rámci pedagogického klubu je záverečný písomný výstup, ktorý má viesť spoločnými krokmi všetkých zainteresovaných v pedagogickom klube k zvýšeniu odborných kompetencií pedagogických zamestnancov za účelom rozvíjania úrovne čitateľskej gramotnosti. Vytýčený cieľ sprevádza splnenie ďalších činností, medzi ktoré patrí: identifikácia problémov v oblasti čitateľskej gramotnosti a ich následné riešenie, tvorba Best Practice, aplikácia moderných vyučovacích metód, vzájomná výmena skúseností z praxe, štúdium odbornej literatúry, porovnávanie získaných výsledkov na začiatku a na konci sledovaného obdobia. Zdôraznili sme niekoľko krokov v snahe dosiahnuť ciele, ktoré sme si predsavzali. Samotná práca s textom prináša pedagógom dostatočné možnosti reagovať na súčasnú prax v práci s textom.

Jadro:

Popis témy/problém

Dňa 13. 9. 2022 sme sa na prvom stretnutí pedagogického klubu v školskom roku 2021/2022 dohodli na spôsobe fungovania. Predostreli sme plán práce a termíny jednotlivých stretnutí. Každému členovi bola pridelená téma so zameraním na rozvoj čitateľskej gramotnosti medzi žiakmi s povinnosťou odprezentovania jednotlivých výsledkov, ku ktorým dospel či už na základe štúdia odbornej literatúry, alebo vlastných skúseností pri práci s textom vo vyučovaní jednotlivých vyučovacích predmetov.

Dňa 27. 09. 2021 sa diskusia klubu čitateľskej gramotnosti zameriavala na analýzu osobnostného rozvoja žiaka prostredníctvom práce s textom. Pripravené aktivity vychádzali z predpokladu, že sa žiaci prvého ročníka oboznamujú na hodinách občianskej náuky so základmi všeobecnej a sociálnej psychológie (osvojujú si základné pojmy: osobnosť, charakter, etika, schopnosti, štruktúra osobnosti, socializácia a sociálny vplyv na jednotlivca, hodnotová hierarchia a morálny konflikt, klasifikácia hodnôt, prosociálne správanie, osobnostný rozvoj). Kolegyňa v prvej časti zosumarizovala teóriu, zdôraznila dôležitosť výberu textu z hľadiska didaktického využitia, príčiny a dôsledky čitateľskej stratégie. Medzi prítomnými prevládala všeobecný súhlas s tým, že k umeleckému textu treba pristupovať empaticky a využiť pri tom možnosť vplývať na rozvoj individuality žiakov v súčasnosti. Jednotlivé aktivity sme si spoločne vyskúšali, poukázali na ich klady a nedostatky, navrhli nové spôsoby riešenia, ukážky literárnych diel či autorov. V záverečnej, veľmi konštruktívnej diskusii členovia argumentovali svojou dlhoročnou osobnou pedagogickou skúsenosťou. Tá sa stala cennou bankou riešení istých situácií pre mladších kolegov. Podrobný popis jednotlivých aktivít:

AKTIVITA 1

Rozdelíme žiakov do skupín. Kľúčom na rozdelenie žiakov do skupín na hodinách SJL môžu byť napr. názvy literárnych diel od 4 autorov. Učiteľ pripraví lístočky. Na každom lístku je uvedený autor a dielo. V jednej triede budú na lístočkoch uvedené diela 4 autorov, ak potrebujeme vytvoriť 4 skupiny. Teda v tej istej skupine budú pracovať žiaci, ktorí majú na lístočkoch názvy diel toho istého autora. Takto sa žiaci hravou formou naučia názvy diel v súvislosti s cieľovými požiadavkami ŠVP pre jednotlivé stupne dosiahnutého vzdelania podľa ISCED.

Cieľ aktivity: vedieť vysvetliť význam rozvoja kľúčových kompetencií v rámci edukačného procesu, význam osobnostného rozvoja žiaka.

Postup: Predstavte si, že ste vedúcim pracovníkom firmy a vašou úlohou je zostaviť pracovnú skupinu. Máte si vo výberovom konaní vybrať spolupracovníkov. Predpokladajme, že členovia pracovnej skupiny by mali spĺňať odborné požiadavky a že pri výbere budete klásť dôraz na osobnostné požiadavky. Aké schopnosti svojho podriadeného by ste uprednostnili ako riaditeľ firmy? Svoje tvrdenie odôvodnite. Účastníci plnia rovnakú úlohu, ale firma každej skupiny má iné zameranie:

1. skupina: vyberá pracovníkov do firmy zameranej na oblasť vzdelávania,
2. skupina: vyberá pracovníkov do firmy zameranej na oblasť bankovníctva,
3. skupina: vyberá pracovníkov do firmy zameranej na oblasť služieb v turistickom ruchu,
4. skupina: vyberá pracovníkov do firmy zameranej na oblasť manažovania činností, organizovanie,
5. skupina: vyberá pracovníkov do firmy zameranej na oblasť služieb: kaderníctvo, kozmetika a pod.

Výstup aktivity: kľúčové kompetencie, aj keď nie vždy sa formulácia požiadaviek na osobnosť v pracovnej skupine zhodovala presne s odbornou literatúrou, v podstate sa zhodovala s kľúčovými kompetenciami uvádzanými v ŠVP (2009): Edukačné ciele predmetu slovenský jazyk a literatúra – časť literárna výchova - uvádzajú nasledovné kľúčové kompetencie:

- poznávacia (kognitívna) kompetencia,
- komunikačná kompetencia,
- interpersonálna (sociálna) kompetencia,
- intrapersonálna (osobnostná) kompetencia.

Po realizácii aktivity účastníci porovnávajú svoj výstup s informáciami spracovanými na základe odbornej literatúry (M. Siegrist, H. Belz 2011), t. j.:

1. komunikatívnosť a kooperatívnosť
2. kreativita a schopnosť riešiť problémy
3. samostatnosť a výkonnosť
4. zodpovednosť
5. schopnosť učiť sa a uvažovať
6. schopnosť hodnotiť a zdôvodňovať.

Na základe uvádzaných výsledkov sa vo vyučovanom procese treba zamerať na rozvoj kľúčových kompetencií, čo znamená, zahrnúť spomínané prvky do vyučovacieho procesu.

AKTIVITA 2

Cieľ aktivity: Vedieť charakterizovať schopnosti, ktoré sú súčasťou jednotlivých kľúčových kompetencií zameraných na osobnostný rozvoj žiaka.

Postup: Žiaci pracujú v skupinách. Prvá a druhá skupina dostanú rozstrihané tabuľky č. 1, č. 2, č. 3, tretia a štvrtá skupina dostanú rozstrihané tabuľky č. 4, č. 5, č. 6 a č. 7. Na jednotlivých lístkoch v obálke sú charakterizované schopnosti ako súčasť kľúčových kompetencií. Úlohou členov prvej a druhej skupiny je priradiť slovné spojenia k pojmom komunikácia, kooperácia, schopnosť riešiť problémy a kreativita. Úlohou členov tretej a štvrtej skupiny je zaradiť slovné spojenia k pojmom samostatnosť a výkonnosť, zodpovednosť, schopnosti učiť sa a premýšľať, hodnotiť a zdôvodňovať.

Výstup aktivity:

Výstupom je charakteristika jednotlivých schopností. V aktivite môžeme ďalej pokračovať diskusiou na tému: Osobnostný rozvoj žiaka a jeho uplatnenie v konkrétnom zamestnaní (učitelia odborných škôl, žiaci stredných škôl).

1. Komunikácia (spracované podľa Belz, Siegrist 2011):

- poznať potreby seba aj iných ľudí,
- dávať spätnú väzbu, signál,
- vyjadrovať sa jasne,
- všimáť si neverbálne signály,
- sumarizovať informácie,
- vedieť počúvať,
- byť ústretový k druhým ľuďom,
- nadviazať s partnerom rozhovoru očný kontakt - v rozhovore je nevyhnutný,
- gestá a mimika – ich využitie v rozhovore,
- jasné, zrozumiteľné a harmonické vyjadrovanie.

2. Kooperácia (spracované podľa Belz, Siegrist 2011):

- sledovať cieľ,
- prinášať svoje predstavy riešenia úlohy,
- preberať zodpovednosť,
- rešpektovať názor, mienku druhých ľudí,
- vedieť riešiť konflikty,
- rešpektovať ostatných členov skupiny,
- priaznivá pracovná atmosféra podporuje výkon skupiny,

- tvorivosť je lepšia ako jednotvárnosť,
- konflikty, ak sú produktívne riešené, podporujú výsledok skupiny.

3. Schopnosť riešiť problémy a kreativita (spracované podľa Belz, Siegrist 2011):

- vytýčiť si ciele – s cieľom pred očami sa dá zvládnuť aj tá najťažšia cesta,
- poznať štruktúry,
- vedieť analyzovať,
- odpútať sa,
- byť spontánny,
- vytvárať asociácie,
- nič nie je nemožné,
- nie sú otázky, nie sú ani odpovede,
- riešenie problémov a kreativita sa nedá vynútiť,
- do Ríma vedie vždy viac ciest.

4. Samostatnosť a výkonnosť (spracované podľa Belz, Siegrist 2011):

- prevziať zodpovednosť,
- využiť možnosti,
- najskôr to, čo je dôležité,
- adekvátne riešenie konfliktov,
- poznanie hranice výkonu,
- motivácia k výkonu.

5. Schopnosť prijať zodpovednosť (spracované podľa Belz, Siegrist 2011):

- vedieť vyberať, rozhodovať sa,
- dodržiavať zmluvy,
- mať vôľu,
- konať vedome,
- konať tvorivo,
- odhadnúť výsledky.

6. Schopnosť premýšľať a učiť sa (spracované podľa Belz, Siegrist 2011):

- vedieť prepájať nové informácie s predchádzajúcimi,
- získavať emocionálne podnety,
- dbať na zážitky úspechu,
- aktívne aplikovanie poznatkov,
- použiť všetky zmysly pri učení sa,
- vytvárať obrazy pri učení.

7. Schopnosť hodnotiť a zdôvodňovať (spracované podľa Belz, Siegrist 2011):

- schopnosť poznať súvislosti,
- vedieť argumentovať,
- pozorovať,
- rozlišovať,
- objasňovať hodnoty,
- vedieť sa dištancovať.

AKTIVITA 3

Postup: Prečítajte si dôkladne text, ktorý sa týka kľúčových kompetencií. Na riadky za textom napíšte na základe textu, čo sú kľúčové kompetencie, jednu vetu, ktorá vyjadruje základnú myšlienku textu a odpovedá na otázku v nadpise.

Čo sú kľúčové kompetencie? (spracované podľa Belz, Siegrist 2011):

Je to súhrn schopností, ktoré umožnia žiakovi efektívne využiť získané poznatky, schopnosti a zručnosti v

priebehu svojho života na rôznych pozíciách. Majú často dlhšiu životnosť ako kvalifikácia v určitom odbore. Napríklad základné pravidlá komunikácie sa nemenia tak rýchlo ako odborné poznatky a technológia v oblasti elektrotechniky. Žiak dokáže aplikovať schopnosti a zručnosti napríklad z oblasti komunikácie aj v inom odbore, nielen v tom, ktorý vyštudoval, dokáže sa správať flexibilne, čo je pre človeka v aktívnom pracovnom živote veľmi dôležité. Kompetencie pozostávajú zo schopností, ktoré vyžaduje prax.

.....

.....

AKTIVITA 4

Postup: Účastníci vzdelávania dostanú kartičky (rozstrihaná tabuľka).

Úloha pre učiteľov: Zostavte z pripravených kartičiek obrazec, ktorý zodpovedá vašim predstavám. Nakreslite potom obrazec na pripravený papier. Odôvodnite usporiadanie kartičiek do obrazca.

Kompetencie v oblasti metód:

- Kooperácia
- Kreativita
- **Rovina zručností**
- Schopnosť uvažovať, byť pri tom, riešenie problémov vyberať
- **Rovina schopností**
- výkonnosť
- kompetencie vo vzťahu k vlastnej osobe
- zdôvodňovať
- **Sociálne kompetencie**
- chcieť
- dôverovať
- schopnosť učiť sa
- zodpovednosť, premýšľať,
- spoločne byť oprávnený

Hodnotenie:

samostatnosť, komunikácia, individuálna kompetencia na jednanie, pýtať sa, systematickosť, oťukávať, opakovať, rozdeľovať, vnímať, rozhodovať, štruktúrovať, sumarizovať, dôverovať, riadiť, premýšľať spoločne, byť oprávnený, tvorivosť, pýtať sa, vyberať, priať si, usmerňovať, byť iniciatívny, byť vytrvalý (Spracované podľa Belz, Siegrist 2011).

Odpoveď na otázku nachádzame v nasledujúcich veršoch – aby vytvoril viac rodov, národov, rás, štátov, politických inštitúcií.

človek – bytosť mravne ambivalentná

zvíra vyššia bytosť – má svietiť Zemi, svietiť nebu

človek – je to tvor smrteľný zomrie – zhasne, ale len jeho živočíšna stránka, duch pokračuje v ľudstve.

Otázkou zostáva, či pokračuje aj to živočíšne z človeka.

3. strofa

Začína slovami Sfinga hroznej záhady! Analýza vyjadrenia:

1. dráma Kráľ Oidipus – sfinga čaká od Oidipa odpoveď na otázku: ráno chodí po 4, na obed po 2, večer po 3.

2. Vyjadrenie nás upozorňuje na smrteľnosť človeka, ktorá nás ochromuje.

3. Vyjadrenie poukazuje na nerozlučiteľnosť otázky.

- človek – kontrast

- negatívna stránka - pozitívna stránka

- vraždí, vedie vojny, je nemravný, lúpi emócie, citlivosť

- básnik sa napriek negatívnym stránkam, ktoré človek má, nenechá obrat' o pozitívny prístup k nemu, o citlivosť človeka a jeho emócie.

Básnik – Hviezdoslav

Hviezdoslav – básnik: univerzálny - národný

- svetová kultúra – v obsahu (antika, biblia, grécke mýty, Shakespeare, Schiller),

- sprístupnil svetové obsahy a formy slovenčine (nebola považovaná za univerzálny a kultúrny jazyk),

- svetová kultúra z hľadiska formy – z hľadiska veršových a strofických útvarov,

- svojimi dielami sa prihováral slovenskej inteligencii v jej jazyku, hovoril však o ľude a zemanstve.

Úlohy pre učiteľov: V roku 1974 bol vydaný prepis časti Hviezdoslavovho diela do súčasnej slovenčiny.

Vyjadrite svoj názor na tento krok.

Úlohy pre žiakov:

• charakterizujte formu básne

tri strofy 13 + 34 + 11 veršov, využíva sa trochejský rytmus, 7, 8 slabičné verše sa striedajú s 3-

slabičnými, dochádza k variácii rytmu, párný počet slabík – ženské rýmy, nepárny počet slabík – mužské rýmy, abba – obkročný rým.

• charakterizujte lexiku básne

- novotvary: vodo-vzducho-brodec, antropomorfizácia, zoomorfizácia,

- kontrasty: neživý – živý, veľké zviera – malé zviera, silný – slabý, vysoký – nízky.

Báseň je založená na kontrastoch mravne vyšších a nižších činov človeka. Reflexívnosť básne je umocnená postupmi autora, ktoré v básni použil.

Básne s podobnou tematikou:

Prečítaním a krátkou analýzou básní Laca Novomeského a Milana Rúfusa môžeme uzavrieť analýzu Hviezdoslavovej básne Čo je človek? – Pred tou hádkou.

Laco Novomeský: báseň Človek zo zbierky Pašovanou ceruzkou

- človek – v rovnomennej básni L. Novomeského

- inštitucionalizovaný (dobyvačné štáty, politické strany, armády)

- individuálny človek (napriek inštitucionálnej príslušnosti) zostáva v smrti sám, umiera ako jednotlivec v samote.

Milan Rúfus: báseň Apropo človek zo zbierky Čakanka (s. 58 – 59)

„po celý život sa pýtam, kto si vlastne? (komplikované zvieratko?)“ (Spracované podľa: Čertík, 2009)

Úlohy pre učiteľov: Rozdeľte nasledujúce úlohy pre žiakov podľa náročnosti kognitívnych procesov učenia sa využívaných pri riešení úloh. Zadané úlohy boli vytvorené k umeleckému textu. Hviezdoslav:

Čo je človek? – Pred tou hádkou.

A. Zapamätanie

B. Porozumenie

C. Aplikácia

D. Analýza

E. Syntéza/Hodnotenie

F. Tvorivosť.

1. Uveďte názov básne a autora umeleckého textu, ktorý ste prečítali.

2. Napíšte 2 vety, ktoré sú pre vás z básne najzaujímavejšie.

3. Vyjadrite jednou vetou obsah prvej strofy básne.

4. Použite vo vete to slovo z básne, ktorého obsah ste doteraz nepoznali.

5. Vysvetlite 3 záverečné verše básne.

6. Prečítajte s dôrazom na interpunkčné znamienka prvú a tretiu strofu básne.

7. Uveďte aspoň 3 podstatné mená, ktorými autor v básni pomenúva človeka.

8. Podčiarknite v umeleckom texte slová, ktorých význam je podľa vás potrebné pred analýzou básne bližšie vysvetliť.

9. Vyjadrite vlastnými slovami (5 viet) obsah 1. strofy básne.
10. Vyjadrite vlastnými slovami (5 viet) obsah 3. strofy básne.
11. Rozčleňte na časti 2. strofu básne na základe významu básne. Svoj návrh rozdelenia odôvodnite.
12. Vyjadrite obsah každej strofy básne jednou vetou, ktorú budete štylizovať v súčasnej slovenčine.
13. Nájdite myšlienkové prepojenie, súvislosti z hľadiska významu medzi prvou a tretou strofou básne.
14. Na základe básne vyjadrite svoj názor na charakter autora ako človeka, z ľudskej stránky.
15. Vyvodte záver básne (3 – 5 viet), ktorý z nej vyplýva pre súčasného človeka.
16. Vytvorte krátku úvahu (8 – 10 viet) na uvedenú tému Čo je človek?
17. Sformulujte vlastný nadpis jednotlivých strof Hviezdoslavovej básne.
18. Vyslovte svoj názor (5 – 7 viet) na autorovu odpoveď na otázku Čo je človek?, ktorú v básni vyjadril.
19. Porovnajzte svoj názor na problematiku človeka s názorom autora, ktorý je vyjadrený v básni. Odôvodnite svoje tvrdenia.
20. Porovnajzte odpoveď na otázku Čo je človek? v básni Hviezdoslava, Novomeského a Rúfusa.
21. Svoje tvrdenia odôvodnite.
22. Navrhните iné možné riešenie uvedenej otázky, ktorú autor v diele rozoberá.
23. Vysvetlite názov básne.
24. Vyjadrite svoj názor na obsah básne (5 viet).
25. Porovnajzte svoj názor na obsah básne s názorom svojho spolužiaka.
26. Porovnajzte svoj názor na obsah básne s názorom svojho učiteľa.
27. Diskutujte v triede o svojich názoroch na myšlienky vyjadrené v básni.

Analýza aktivít zameraných na prácu s textom – 1. časť

Práca s literárnym textom so zameraním na osobnosť Martina Kukučina

V úvode uvádzame krátku informáciu o M. Kukučínovi nielen ako o spisovateľovi, ale aj ako o človeku, pretože práve ľudskosť a prosociálnosť budeme v jeho literárnych textoch sledovať a následne sa snažiť rozvíjať osobnosť žiakov v oblastiach, ktoré s uvedenými pojmami úzko súvisia. Žiakov motivujeme nasledujúcim citátom: „Slovenský národ nemôže mať literatúru iba pre luxus, ale hlavne pre životnú potrebu a nevyhnutnosť.“ (Kukučín 1950, s. 10)

Úlohy pre žiaka:

1. Vysvetlite slová Martina Kukučina uvedené v citáte.
2. Vyjadrite vlastný názor na význam literatúry pre život človeka.
3. Porovnajzte vlastný názor na význam literatúry v živote človeka s citátom výroku Martina Kukučina.
4. Na základe vlastnej úvahy uveďte, ktoré funkcie v spoločnosti plní literatúra.

Prínosom tejto aktivity je, že žiaci rozvíjali svoje komunikačné spôsobilosti a samostatne vyvodili, že dôležitou funkciou literatúry je aj výchovná a poznávacia funkcia.

Nasledujúci text, ktorý bol zostavený na základe odbornej literatúry, sme využili na zdokonalenie čítania s porozumením. Dôraz sme však kládli na charakteristiku Kukučina ako človeka, na jeho ľudskú stránku. Žiaci po prečítaní úryvku zdôrazňovali, že sa snažil počas celého života pomáhať ľuďom, byť k nim milý a ústretový. Zároveň si uvedomili jeho výnimočnosť. Tieto skutočnosti sú predpokladom na to, aby sme rozvíjali prosociálny hodnotový systém žiaka ako jednu z kľúčových kompetencií literárnej výchovy. Žiakov prirodzene zaujali mená Tolstoj, Makovický, spomína sa aj Mináč. Spoločne sme ich mená umiestnili na literárnej časovej priamke, ktorá sa nachádza v triede na nástenke od prvej vyučovacej hodiny literárnej výchovy. Text pre žiaka o osobnosti Martina Kukučina sme spracovali podľa knihy Perica z ostrova (Chmelová, 1985).

Text 1 pre žiakov (pozri prílohu č. 1)

Osobnosť Martina Kukučina:

Bol to typ láskavého a obetavého človeka, jeho životným poslaním bolo pomáhať ľuďom, o jeho altruizme svedčí aj výber povolání – lekár, učiteľ. Cieľom jeho tvorby nebolo len pobavenie človeka, čo

sa mu mnohými dielami nepochybne podarilo. Jeho prozaické dielo je zamerané na všeobecné črty etnickej slovacity a na dedinského človeka, jeho tradície, zvyklosti a zobrazenie prostredia, v ktorom žije. M. Kukučín čerpal vo svojej literárnej tvorbe z troch zdrojov:

- literárny prameň – z humoristickej a dokumentárnej poviedky z obdobia romantizmu a postromantizmu,
- svetonázorový prameň – prírodné teórie (darwinizmus, pozitivizmus – O. Comte, experimentálna fyziológia),
- folklórny prameň – ľudové tradície a zvyklosti.

Poviedka **Keď báčik z Chochoľova umrie...** bola vydaná v r. 1890, zaradujeme ju do vrcholného obdobia poviedkovej tvorby autora (1890 – 1894). Okrem poviedky Keď báčik z Chochoľova umrie uvedené obdobie zahŕňa aj poviedky Na podkonickom bále, Dies irae, Zakáša – darmo je, Mišo, Do školy... a ďalšie. Autor vytvoril nový typ prózy, v ktorej uplatnil princíp dialogicky štylizovanej hovorovosti, z tohto princípu vyplýva dôležitá vlastnosť Kukučínových próz – štylizoval ich groteskno-humoristickým spôsobom. Všíma si sociálne problémy dedinského človeka a podľa vzoru L. N. Tolstého „hľadá kľúč k ľudskému šťastiu“. Tolstého koncepcia zobrazenia človeka je založená na blízkosti k ľudu, na etických hodnotách, a to sú aj styčné body literárnej tvorby M. Kukučina a L. N. Tolstého. V knihe Majstri slova je Kukučín charakterizovaný ako dobrovoľne zverbovaný: „sám sa dobrovoľne zverboval do služby národu.“ (Machala 2002)

Počas krátkeho pobytu na Slovensku dostal Kukučín viacero pozdravov a prejavov vďaky. V Národných novinách v roku 1922 na tieto prejavy reagoval takto: „Počul som, že dakto vyslovil, že národ slovenský mi je za niečo zaviazaný. Národu som dal len to, čo bolo jeho a čo mu vždy patrilo! To, čo som napísal, nezrodilo sa v mojej hlave, nevzniklo v mojom srdci, našiel som to hotové uložené v samom národe. Ak mám nejakú zásluhu, nebude iná ako tá, že som sa usiloval pozdvihnúť národ, z ktorého pochádzam.“ (Machala 2002, s. 41)

Úlohou žiaka po prečítaní úvodného textu je vybrať si jednu vetu, ktorá ho oslovila a zdôvodniť svoj výber. Žiaci často prezentovali myšlienky, ktoré hovoria o láske spisovateľa k svojmu národu.

Úloha pre žiakov: Vyberte si z úryvku jednu vetu, ktorá vás oslovila. Zdôvodnite svoj výber.

Metóda INSERT – interaktívny záznamový systém pre efektívne čítanie a myslenie (interactive notating System for effective reading and Thinking):

Žiaci čítajú predložený text s porozumením, snažia sa vyberať si a zapamätať podstatné pojmy, základné informácie, upriamujú svoju pozornosť na kľúčové slová v texte. Je známe, že žiak si lepšie zapamätá to, čomu porozumel, a preto pri čítaní textu použije znaky:

- (✓) už vedel, informácie sú mu známe,
- (-) informácie nie sú v súlade s jeho poznaním,
- (+) nová informácia,
- (?) informácia, ktorú chce rozvinúť, chce o tom vedieť viac.

Po tichom prečítaní textu, žiaci vyjadrujú vlastnými slovami myšlienky a informácie, s ktorými sa v texte stretli. Diskutujú s učiteľom o prečítanom texte. Na základe označeného textu spracujú informácie do tabuľky č. 1.

Tabuľka č. 1 Metóda INSERT– tabuľka na prácu s textom

- ✓ už som to vedel, informácie sú mi známe
- informácie nie sú v súlade s mojim poznaním
- + nová informácia, nevedel som to
- ? informácia, ktorú chcem rozvinúť, chcem o tom vedieť viac

Učiteľ sa môže zamerať na informácie, ktoré žiaci uviedli v stĺpci s otáznikom a môže do vyučovacej hodiny vsunúť krátku aktivitu, týkajúcu sa uvedenej témy. Napríklad:

Úloha pre žiakov: Vytvoriť jednu otázku v súvislosti s témou textu o Martinovi Kukučínovi, na ktorú si v texte nenašiel odpoveď.

Pri použití tejto metódy sme zistili, že žiaci sa chcú viac dozvedieť o pôsobení Kukučina v lekárskej oblasti, chcú vedieť, kde presne pôsobil. Uvedená metóda je pre žiakov inšpiráciou na prečítanie si celej knihy, alebo aspoň tých častí, ktoré sú pre nich zaujímavé. Učiteľ na základe záujmu žiakov usmerní, vhodné sú aj osobné konzultácie učiteľa s jednotlivými žiakmi po vyučovacej hodine alebo prostredníctvom mejlovej komunikácie. V súvislosti s uvedenou metódou môžeme načrieť aj do zemepisnej oblasti, použiť mapu a obrázky tých regiónov, v ktorých sa Kukučín pohyboval. Žiaci tak získajú konkrétnejšie informácie a niektoré miesta, kde Kukučín žil, možno v budúcnosti, pri pobyte v Chorvátsku alebo v Južnej Amerike, navštívia.

Úlohy pre žiakov – práca s internetom:

Nájdite 5 zaujímavých informácií o Jasenovej na Orave – rodisku Martina Kukučina.

Nájdite 5 zaujímavých informácií o ostrove Brač – pôsobisku Martina Kukučina.

Nájdite 5 zaujímavých informácií o Punta Arenas – pôsobisku Martina Kukučina.

Zážitkové učenie vytvára optimálne podmienky nielen na zvnútorňovanie morálnych hodnôt, ale aj na dôkladné pochopenie myšlienok literárneho textu.

Pracovalo sa s vybranými úryvkami z diela Chmelovej: Perica z ostrova, ktoré nám približuje podstatnú časť života slávneho spisovateľa, najmä obdobie, ktoré prežil mimo územia svojej milovanej vlasti. Kniha Perica z ostrova od Eleny Chmelárovej opisuje roky života Martina Kukučina v oblasti Dalmácie na ostrove Brač. Úryvky z diela sú zamerané na vysvetlenie a pochopenie pojmov cit, empatia, altruizmus. Úryvok nám dáva možnosť poukázať na charakterové črty Martina Kukučina z hľadiska jeho literárnej tvorby.

V nasledovnej časti sú zadania úloh, ktoré súvisia s textami a sú zamerané na etické aspekty textu. Žiaci pracujú vo dvojiciach, svoje výstupy konfrontujú s výstupmi inej dvojice. V závere aktivity prezentujú výsledky práce 2 – 3 dvojice pred celou triedou. Učiteľ prácu žiakov vyhodnotí, individuálne výstupy môže ohodnotiť známku. Výstupy hodnotí podľa vopred stanovených kritérií úspešnosti.

1. Ktoré obdobie života M. Kukučina je zobrazené v uvedených ukážkach?
2. Charakterizujte osobnosť M. Kukučina na základe uvedených ukážok.
3. Vypracujte na základe textov č. 1 – 3 charakteristiku (5 – 7 viet) Martina Kukučina.
4. Vyjadrite postoj k tejto významnej osobnosti našich literárnych dejín.
5. Ilustrujte jednu z ukážok.
6. Vyjadrite jednou vetou, ako sa cítil M. Kukučín medzi Chorvátmi. Vysvetlite prečo.
7. Zhodnoťte uvedené ukážky z diela Perica z ostrova v súvislosti s vnímaním tvorby M. Kukučina.
8. Zhodnoťte uvedené ukážky z hľadiska humanistického prístupu k posudzovaniu osobnosti človeka.
9. Vyberte si ukážku, ktorá sa vám najviac páčila. Svoj výber odôvodnite.

Úlohy pre učiteľov:

1. Rozdeľte nasledujúce úlohy pre žiakov podľa náročnosti kognitívnych procesov učenia sa využívaných pri riešení úloh:

- a. Zapamätanie
- b. Porozumenie
- c. Aplikácia
- d. Analýza
- e. Syntéza/Hodnotenie
- f. Tvorivosť.

2. Vytvorte z textov tohto učebného zdroja text o zmysle života, ktorý bude učiteľ môcť využiť na didaktické účely.

Práca vo dvojici žiakov:

1. Vyjadrite svoj názor: inšpirujú úryvky z diela Perica z ostrova človeka k prosociálnemu správaniu aj v súčasnosti? Svoje tvrdenie odôvodnite.
2. Uvedte príklad zo života, v ktorej oblasti, v akej životnej situácii by mohli byť texty inšpiráciou pre

človeka.

3. Ktoré pocity vo vás vzbudili uvedené ukážky? Pomenujte ich.
4. Vyhľadajte v elektronickom slovníku význam slov: altruizmus, empatia.
5. Vysvetlite význam slova empatia spolužiakovi svojimi slovami. Zapište význam slova do zošita.
6. Vysvetlite význam slova altruizmus spolužiakovi svojimi slovami. Zapište význam slova do zošita.
7. Súvisia pojmy empatia, altruizmus s charakterom osobnosti M. Kukučina? Svoju odpoveď odôvodnite.
8. Prečítajte vety, ktoré dokazujú, že Kukučín bol empatickým človekom. Svoje tvrdenie odôvodnite.
9. Prečítajte vety, ktoré dokazujú, že Kukučín bol altruistom. Svoje tvrdenie odôvodnite.

Motivačný text (spracované podľa Prevendárová, Kubíčková 1996)

Zamilovanosť a láska

Silný cit náklonnosti je spoločnou črtou zamilovanosti a lásky. Zamilovanosť môže obsahovať aj trochu pravej lásky a naopak. Rozdiel je však v hĺbke a stálosti citu. Zamilovanosť je nestály cit a zriedka vydrží v nezmenenej podobe viac ako 18 mesiacov. Zamilovaný človek je k svojmu partnerovi nekritický, nie je schopný odpútať sa od neho. Nepoznáme všeobecne prijateľnú definíciu lásky, každá láska je individuálna. Vieme však, že je to najintenzívnejšie citové prežívanie človeka. Láska je nezištná a nesebecká, je orientovaná predovšetkým na dobro partnera.

Text je určený na motiváciu žiakov. I keď nie je náročný na pochopenie, zvyčajne vyvoláva medzi žiakmi stredoškolského veku živú diskusiu, ktorú môžeme rozvinúť alebo už po krátkej diskusii prejdeme k textom z knihy Perica z ostrova. Texty sú zamerané na dva druhy lásky M. Kukučina: lásku k žene, lásku k vlasti.

Na navodenie atmosféry môžeme použiť brainstorming. Ak ho používajú často, môžeme ich rozdeliť do 2 skupín, pričom určíme 2 koordinátorov činnosti skupiny. Učiteľ pôsobí len vo funkcii facilitátora. Ak žiaci nemajú skúsenosť, je lepšie, ak činnosť koordinuje učiteľ, teda nerozdelíme ich do skupín.

Úlohy pre žiakov:

1. Napíšte 5 slov alebo slovných spojení, ktoré vo vás evokuje slovo domov.
 2. Napíšte 5 slov alebo slovných spojení, ktoré vo vás evokuje slovo láska.
- Na vstupnú motiváciu žiakom stačilo 10 minút, pretože slová sú známe a ľahko zrozumiteľné, žiaci nemali problémy s hľadaním asociatívnych slov a slovných výrazov.
3. Vymenujte tri slová podľa vlastného výberu, ktoré charakterizujú vzťah M. Kukučina k domovu.
 4. Charakterizujte jednou vetou vzťah M. Kukučina k domovu.
 5. Vyjadrite jednou vetou myšlienky uvedené v texte.
 6. Napíšte 5 slov alebo slovných spojení, ktoré vytvárajú vo vašej mysli súvislosť s domovom.
 7. Vyslovte názor na význam domova v živote človeka. (5 – 7 viet)
 8. Vyhľadajte vetu, ktorá podľa vášho názoru vyjadruje význam lásky v živote človeka.
 9. Vyjadrite vlastnými slovami (jedna veta) vzťah M. Kukučina k Perici Didoličovej.
 10. Pomenujte pocit, s ktorým spája autor lásku v literárnom texte.
 11. Napíšte 5 najdôležitejších hodnôt vo vašom živote.
 12. Usporiadajte 5 vybraných hodnôt od najdôležitejšej (1) po najmenej dôležitú (5).
 13. Zaraďte do vášho hodnotového rebríčka lásku. Ak je zaradená, uveďte, na ktorom mieste v hodnotovom rebríčku je vo vašom živote láska. Svoje tvrdenie odôvodnite.

V edukačnom procese využívame rôzne typy úloh, podľa toho, ktoré ciele vyučovacieho procesu majú plniť.

Úloha pre učiteľov:

Rozdeľte úlohy pre žiakov podľa kognitívnych procesov učenia sa žiaka, ktoré rozvíjajú. Použite Bloomovu taxonómiu cieľov.

Úlohy č. 5 a 6, ktoré slúžia na analýzu textov, môžu byť podnetom na diskusiu. odpoveďou môže byť aj krátka úvaha, s ktorou sa žiaci najskôr oboznámia vo dvojici a potom svoje názory prezentujú pred celou triedou.

My sme realizovali diskusiu a vypracovanie úvahy. Obidve aktivity boli v závere vyhodnotené. Splnili svoj cieľ, žiaci spoznali M. Kukučina z ľudskej stránky ako empatického človeka, ktorý pomáhal ľuďom okolo seba, ako altruistu.

Práca s textom z poviedky Keď báčik z Chochoľova umrie:

Martin Kukučín je významnou osobnosťou slovenskej literatúry, je teda samozrejmosťou, že jeho literárne texty sú veľmi často predmetom analýzy na hodinách literárnej výchovy, využívajú sa tiež ako text, z ktorého učiteľ vychádza pri vysvetlení jazykových javov.

Poviedka od M. Kukučina bola veľakrát analyzovaná, no zameriavame sa na ňu predovšetkým z pohľadu literatúry, poukazujeme na znaky literárneho realizmu a zobrazenia zemanstva v nej. Tu ponúkame možnosť využiť jednotlivé úryvky so zameraním na etické pojmy: sloboda a zodpovednosť, povinnosť a svedomie. Poviedka je založená na kresbe dvoch postáv: Aduša Domanického a Ondreja Trávu.

Žiaci riešili vo dvojiciach nasledovné zadania úloh:

1. Napíšte tri slová, ktoré vyjadrujú váš prvý dojem z postavy Ondreja Trávu bezprostredne po prečítaní textu.
2. Napíšte tri slová, ktoré vyjadrujú váš prvý dojem z postavy Aduša bezprostredne po prečítaní textu.
3. Napíšte dve charakterové vlastnosti Ondreja Trávu.
4. Napíšte dve charakterové vlastnosti Aduša Domanického.
5. Rozdeľte vlastnosti na pozitívne a negatívne na základe vlastného posúdenia.
6. Uveďte tri vlastnosti, ktoré môžu byť v určitej životnej situácii silnou stránkou osobnosti a znamenajú šance pre osobnosť, v inej životnej situácii sú slabou stránkou osobnosti a znamenajú pre človeka riziko.
7. Vyberte si jednu vlastnosť a stručne opíšte situáciu, v ktorej je uvedená vlastnosť hodnotená ako silná stránka osobnosti.
8. Vyberte si jednu vlastnosť a stručne opíšte situáciu, v ktorej je uvedená vlastnosť hodnotená ako slabá stránka osobnosti človeka.
9. Ktorú z postáv by ste si vybrali za svojho priateľa a prečo?

Najzaujímavejšie pre žiakov bolo riešenie úloh č. 6 a č. 7. Skôr než žiaci začali riešiť úlohu, učiteľ v krátkosti vysvetlil princípy SWOT analýzy. V osobnom i pracovnom živote je dôležité, aby sme sa zamysleli nad osobnosťou človeka, pomenoval silné a slabé stránky osobnosti, jej klady a zápory. Východiskom na stanovenie cieľov rozvoja osobnosti sú slabé stránky. Silné stránky nám pomáhajú tieto stanovené ciele dosahovať. Je dôležité, aby sme vedeli silné stránky využiť a slabé stránky, pokiaľ je to rozvojom osobnosti možné, odstrániť alebo zmierniť ich riziká pre náš život.

S silné stránky (ang. strengths)

W slabé stránky (ang. weaknesses)

O šance, príležitosti (ang. oportunities)

T riziká, hrozby (ang. threats)

Žiaci na základe poznatkov o SWOT analýze uviedli príklady niektorých vlastností človeka, ktoré môžu byť v určitej životnej situácii hodnotené ako silná stránka osobnosti, v inej situácii ako slabá stránka. Spomenuli napr. zhovorčivosť, ktorá môže byť pre človeka pracujúceho v pozícii manažéra marketingu silnou stránkou a pre chemického laboranta, ktorý pracuje vo výskume slabou stránkou. V závere aktivity žiaci dostali kópie materiálov, v ktorých boli uvedené základné informácie o SWOT analýze a návod na jej vypracovanie. Na základe tohto materiálu vypracovali domácu úlohu – vytvorili vlastnú SWOT analýzu. Vyhodnotenie tejto úlohy môžeme spojiť s tvorbou životopisu a motivačného listu.

Z prečítania celej poviedky môžeme vychádzať pri realizácii nasledujúcej aktivity.

Žiaci usporiadajú vlastnosti postáv do dvoch stĺpcov, potom do tretieho stĺpca napíšu vlastnosti, ktoré majú obidve postavy rovnaké. Usporiadajú teda vlastnosti postáv tak, že využijú princíp Vennovho diagramu.

Tabuľka č. 2 – vlastnosti literárnych postáv

Aduš Domanický - Spoločné vlastnosti - Ondrej Tráva

Úlohy pre žiakov:

1. Vysvetlite príčiny konfliktu medzi postavami.
2. Vysvetlite súvislosť podstaty konfliktu s charakterovými vlastnosťami jednotlivých postáv.
3. Opíšte životnú situáciu, v ktorej konkrétna vlastnosť človeka ovplyvnila riešenie konfliktu.
4. Napíšte 4 – 5 viet, ktoré usmernia konanie Aduša Domanického a poradia mu, ako konflikt vyriešiť.
5. Napíšte 4 – 5 viet, ktoré usmernia konanie Ondreja Trávu a poradia mu, ako konflikt vyriešiť.
6. Vytvorte vašu vlastnú predstavu pokračovania poviedky v časti po ukončení úryvku – text č. 11.
7. Porovnajte svoj záver poviedky so záverom Martina Kukučina.
8. Charakterizujte literárnu postavu Aduša Domanického (5 – 7 viet) na základe textu č. 12.
9. Porovnajte charakteristiku Aduša Domanického pred a po prečítaní úryvku textu č. 12.
10. Vysvetlite podčiarknutú vetu v texte č. 12.
11. Čo je podľa vás svedomie? Sformulujte vašu definíciu písomne na základe úryvkov z diela Martina Kukučina.
12. Nájdite v odbornej literatúre definíciu svedomia.

13. Porovnajte definíciu svedomia z odbornej literatúry s vlastnou definíciou.

Žiaci pracujú vo dvojiciach. Vypracujú riešenia, ktoré konfrontujú s inou dvojicou. Dvaja – traja žiaci svoje riešenia prezentujú pred celou triedou.

Na stretnutí dňa 11. 10. 2021 si pedagógovia vymieňali skúsenosti z každoročnej aktivity, ktorú robia spolu so žiakmi. Ide o partnerský projekt prebiehajúci na úrovni základných a stredných škôl, na ktorom môžu žiaci ukázať svoju kreativitu, tvorivosť, myslenie, skúsenosť s knihou či textom. Iniciatíva vyhlasovaná Slovenskou pedagogickou knižnicou má na našej škole pomerne dlhú tradíciu a prostredníctvom nej sa učia žiaci prepájať informácie z textu s obrazom, pričom vopred zadanú tému pretavia do podoby záložiek do knihy. Tie sa napokon posielajú vybranej partnerskej škole na vzájomnú výmenu. Prvotnou myšlienkou je nadviazať nové priateľstvá, rozvíjať čítanie s porozumením kreatívnym spôsobom. Priebeh jednotlivých ročníkov si naša škola svedomito uchováva, o čom svedčí aj nasledovný archív fotografií.

► Tradícia vyrábať každoročne záložky už na našej škole pomerne židovela. Táto aktivita je medzi žiakmi pomerne veľmi obľúbená. Vtedy sa občasne neobčajná hodina slovenčiny, dejepisu či občianskej náuky razom zmení na kreatívnu dielňu plnú nápadov a inšpirácií. Záložka tak ponúka dôležitý odkaz nielen svojím obsahom cez text a obraz, umeleckým stvárnením, ale rozvíja aj ľudské myslenie, predstavivosť a tvorivosť. Formou priateľskej výmeny záložiek nás spája silné puto, cez ktoré vyjadrujú naši žiaci lásku k literatúre a knihe vôbec. Tvorbou záložiek rozvíjame čitateľskú gramotnosť, prehľbujeme záujem o knihu, budujeme nové priateľstvá a rozvíjame spoluprácu s partnerskými školami. Každá nová skúsenosť je pre nás cenná.

- **Typ projektu** – celoslovenský
- **Vyhlasovateľ projektu** – Slovenská pedagogická knižnica v Bratislave
- **Zapojenie** – základné a stredné školy
- **Téma** – každoročne vyhlasovaná organizátorom pri príležitosti mesiaca školských knižníc
- **Spracovanie** – rôznorodá kreatívna technika, obrázkový materiál, informačné zdroje (internet, knihy, časopisy), kancelárske pomôcky

Ciele projektu

- ▶ nadviazanie spolupráce medzi slovenskými základnými i strednými školami,
- ▶ rozvoj podpory čítania prostredníctvom vzájomnej výmeny záložiek do kníh, ktoré žiaci vyrábajú ľubovoľnou technikou na určené témy,
- ▶ neformálnou cestou vzbudenie záujmu o literárny text a zvyšovanie úrovne čitateľskej gramotnosti,
- ▶ poznávanie života žiakov z rôznych kútov Slovenska,
- ▶ rozvoj kreativity, fantázie i manuálnej zručnosti, posilnenie estetických hodnôt,
- ▶ rozvoj pozitívnej atmosféry pri práci žiakov,
- ▶ účelne a efektívne spracovanie informácií, schopnosť selekcie,
- ▶ rozvoj vedomostí prostredníctvom primárnych a sekundárnych zdrojov,
- ▶ užšie prepojenie textu, obrazu, myslenia a tvorivosti,
- ▶ objavenie krásy a múdrosti kníh, radosť z priateľstva,
- ▶ Porovnávanie výsledkov vlastnej práce.

- ▶ **Priebeh** – výroba záložiek rôznych tvarov s využitím rozmanitých techník najčastejšie na konkrétnu tému prebieha v rámci vyučovania SJL, OBN, DEJ, záujmových krúžkov či času stráveného v školskej knižnici. Zadnú stranu záložiek je možné dotvoriť citátmi z kníh, doplniť poštovou či mailovou adresou v snahe nadviazania priateľských vzťahov.
- ▶ **Výstup** – záložka, prezentácia a obhajoba záložky do knihy, fotodokumentácia, výstava záložiek vo vestibule školy, vzájomná výmena záložiek s partnerskou školou, nadviazanie nových priateľstiev, priestor k otvorenej komunikácii, rozvíjanie vedomostí o literárnych osobnostiach, ich dielach a prínose pre literatúru.

Ročník 2016/17: Knihy rozprávajú príbehy

- ▶ 5. ročník projektu
- ▶ Do tejto aktivity sa zapojilo spolu 160 stredných škôl s celkovým počtom 9 313 žiakov.
- ▶ Záložka má niekoľko príbehov, príbeh tvorca, príbeh tvorivého procesu, príbeh prijímateľa, aj príbeh knihy. Záložky žiakov boli robené s láskou pre všetkých, ktorí počit lásky poznajú a ktorí počit lásky a radosť vedú rozdávať.
- ▶ Záložky tvorili žiaci 1. 2. a 3. ročníka ľubovoľnou technikou.
- ▶ Potešením nám bola i veľmi dobrá komunikácia so **Strednou priemyselnou školou stavebnou a geodetickou v Košiciach** ktorá bola našou partnerskou školou.
- ▶ Žiaci prenikali výrobou záložiek svoje umelécké čítanie. Záložky vyrobené z rôznych materiálov a najrozmanitejšími technikami zároveň ukrývali hodnotné posolstvo knihy, ktorých príbeh v nich zanechal nezmažateľnú stopu. Zmysel tvorby záložiek bol posilnený skutočnosťou, že práve tento rok bol vyhlásený za rok čitateľskej gramotnosti.



Ročník 2017/2018: Literárne osobnosti môjho regiónu

- ▶ 6. ročník projektu
- ▶ Do projektu sa zapojilo spolu 189 stredných škôl s počtom 9 828 žiakov.
- ▶ Na projekte participovali študenti 1. a 3. ročníka na hodinách SJL. Pri tvorbe záložiek študentom výrazne pomohla mapa osobností Kysúc. Využili tiež počítačovú techniku na vyhľadanie známych literárnych osobností, ktoré na Kysuciach pôsobia alebo v minulosti pôsobili. Výstavné súvisiace literárne osobnosti a ich tvorby podporila aktívnu prácu žiakov s informáciami a prispelo k rozvoju ich kreativity a výtvarných zručností. Žiaci sa získavajú formou príbehov ku knihám a spoznali naše známe i menej známe osobnosti kraja. Zároveň si budovali vzťah k slovenskému jazyku a literatúre, národným dejinám a výstavnému umeniu.
- ▶ Výmenou záložiek do kníh sme nadviazali spoluprácu s partnerskou školou **Hotelovou akadémiou v Humennom** a vytvorili sme priestor pre našu ďalšiu spoluprácu. Cenou bola podpora čítania prostredníctvom výmeny záložiek do kníh, pretože kniha nikdy nestárca na stánku. Má nepopulárny význam a s ňou spojený akt čítania prináša estetický úžitok so silným výchovným akcentom. Práca na výrobe záložiek bola pre študentov spresnením vyučovania, podporou rozvoja ich fantázie, prináša im možnosť spoznať nových ľudí a pripomenúť si ich vzády, keď otvorí knihu, ktorú záloží záložka od priateľa.



Ročník 2018/19: Milan Rastislav Štefánik alebo iné osobnosti, ktoré spájajú Čechov a Slovákov

- 7. ročník
- Do projektu bolo zapojených celkovo 174 škôl s celkovým počtom 8 859 žiakov.
- Na aktivite spolupracovali v našej škole študenti 1. a 2. ročníka.
- Problematiku vzniku Československa sme si pripomenuli na hodinách SJL počas ktorých kreatívni žiaci vytvorili zaujímavé záložky do kníh. Pri ich výrobe sa inšpirovali dejinými udalosťami z 28. októbra 1918, resp. z 30. októbra 1918. Výtvarné stvárnenie historických osobností z Československých dejín podporilo aktívnu prácu žiakov s informáciami a prispelo k rozvíjaniu ich kreativity a výtvarných zručností. Na záložkách sa objavovali okrem osobnosti Milana Rastislava Štefánika aj ďalšie známe tváre ako Edvard Beneš, Václav Havel, Tomáš Garrigue Masaryk, Andrej Hlinka, Jozef Tiso, Alexander Dubček, Václav Klaus a ďalší poprední dejatelia, ktorí participovali na spolupráci Čechov a Slovákov v nedeľnej minulosti. Uvedení téma bola zaujímavá a aktuálna, najmä z dôvodu výročia Martinskej deklarácie.
- Aktivitu sme podporili sprevádzanou akciou, ktorou bola exkurzia v školskej knižnici.
- Výmena záložiek sa uskutočnila s partnerskou ŠOLS obchodu a služieb v Komárne.



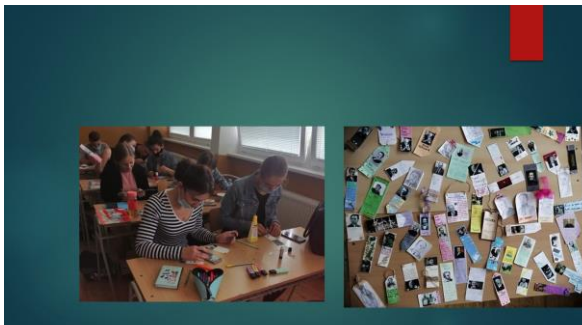
Ročník 2019/2020: Osobnosti, ktoré sa zaslúžili o demokraciu

- 8. ročník
- Účast' na projekte – 184 stredných škôl s celkovým počtom 9 397 žiakov
- Do projektu boli zapojení žiaci domáckych tried LAG, LAS a ILAL.
- Nápadné záložky do kníh spojili našich študentov, ktorí svojou kreativitou naozaj nečestnili. Študenti svojimi namalovanými nápadmi napríklad medzi výstavou partnerskou škôlku (škola škola) vytvorili osobnosti a knihu (Nitra) myšlienku demokracie, ktorá je vďaka nim vysokou cenou. Žiaci vyhľadávali informácie a námety pre svoje záložky. Besedovali o významných osobnostiach histórie a zároveň rozvíjali komunikačné schopnosti. Nechali sa inšpirovať významným osobnosťami, ktoré sa zaslúžili o demokraciu v životných udalostiach novembra 1989: Jan Budař, Václav Havel, Alexander Dubček, Jan Budař, Milan Křížko, Fedor Gál, František Mlýnský, Peter Zapac, Ivo Hoffman, Karel Křil, Rudolf Schuster a ďalší. Práca na tvorbe záložiek priniesla prateľskú atmosféru, spoluprácu a komunikáciu.
- Účast' v projekte zmysluplne naplnila očakávanie v zmysle nadviazania vzájomnej spolupráce s partnerskou škôlkou. Umožnila nám spomínať osobitne významných ľudí, ktorí na nás nepriamo dotýkajú, či v neposlednom rade podporiť čítanie dvostranným výmenou záložiek do kníh. Zapojenie sa do aktivity vzhľadom na záujem potrebu zmysluplne sa našu myšlienku demokracie, ktorá kráča ruka v ruku so slobodou.



Ročník 2020/21 – Osobnosti a diela slovenskej dramatickej tvorby

- 9. ročník
- Do projektu bolo zapojených 162 stredných škôl s celkovým počtom 8 431 žiakov
- Záložky vyhotovili žiaci tunajšej ILBI, ILAL a IVAG inedy na hodinách SJL na tému Osobnosti a diela slovenskej dramatickej tvorby pri príležitosti 100. výročia založenia divadla na Slovensku. Naša škola sa praxou zúčastňuje divadelného predstavenia so žiaci tejto triedy v obľubnej sieti, aby tak mohli aj tieto obľavy literatúry znova požiť záložku svojho kamára partnerskej školy. Na záložkách boli zhrnutne známe mená slovenských dramatikov, ku ktorým nepochybne patria: Jozef Gregor Tajovský, Božena Slančíková-Timrava, Ivan Bukovčan, Peter Karvaš, Stanislav Štepa či Ján Solovč. Záložky sú aj napriek tomu originálnym výtvorom, prostredníctvom ktorého si žiaci rozšírili vedomosti. Naše oslávili cestu ku kultúre a vďaka tomuto projektu sme nadviaali spoluprácu so partnerskou škôlkou v Nitre. Do budúca sa zúčastníme ako každý rok i tentoraz pripraviť dielčkové predstavy v podobe par či hľadísk a rovnako aj propagačné materiály o našej škole.
- Napriek nepriaznivému obdobiu sme sa nenechali odraziť prekážkami, ktorými škola čelila. Pri niektorom zdanivo obťažujúcom podmienkach sa zmenila v záverečných septembrových dňoch na kreatívnu dielňu s umeleckým zameraním, kde každý zo zapojených žiakov prispel svojim nápadom vhodnou záložkou s vefavným posolstvom aj pre došielu dobu. Účast' na projekte nás presvedčila o tom, že prateľstvo s knižkou je silné puto.



Ročník 2021/22: Významné osobnosti slovenskej literatúry – Pavol Országh Hviezdoslav (100. výročie úmrtia) a Božena Slančíková-Timrava (70. výročie úmrtia)

- 10. ročník súťaže – práve prebieha
- Na projekte participovali žiaci: I.AM, I.AS, I.AE, ILBI, ILAS a IV.AL triedy
- Očakávanie – Sme dlhoročnými účastníkmi projektu. Oslávila nás hneď prvotná myšlienka projektu – nadviazať kontakty medzi slovenskými strednými školami a najmä podporiť čítanie prostredníctvom výmeny záložiek do kníh, pretože záložky a knihy patria spolu... Tento ročník sme venovali literárnej veľkánovi Pavlovi Országhovi Hviezdoslavovi pri príležitosti 100. výročia úmrtia a autorke 2. vlny slovenského literárneho realizmu Božene Slančíkovej Timrave k 70. výročiu úmrtia. Bolo pre nás potešením zhmotniť na záložkách tieto osobnosti, pripomenúť si ich životné peripetie či samotnú, pomerne bohatú, tvorbu a zistiť o nich ešte doposiaľ nepoznané. Táto aktivita dokázala nadchnúť celý kolektív žiakov, vnesla medzi nich hodnotnú diskusiu o prečítaných príbehoch a pomohla im s o to väčším zameraním umelecky stvárniť literárne motívy z prečítaných diel. Veríme, že aj naše záložky potešia budúcich prateľov z prateľnej partnerskej Spojenej školy v Starej Ľubovni a veríme, že im poslužia pri čítaní zaujímavej knihy.



„Knihy sú najtichším a najstálejším priateľom. Sú najprístupnejším a najmúdrejším poradcom a najtrpezlivejším učiteľom.“ (Charles William Eliot)

Na druhom októbrovom stretnutí 25. 10. 2021 sme sa venovali metódam a rôznym technikám, ktoré zlepšujú porozumenie textu. Žiak čítaním získava poznatky a informácie z učebníc, časopisov, odbornej, ale aj z krásnej literatúry. Porozumením textu žiak odhaľuje obsah, a tým sa dostáva k poznaniu. Text je však zároveň preň aj kultúrnym nástrojom, ktorý ho rozvíja, posúva jeho horizont a obohacuje ho. Tým nadobúda porozumenie textu konštruktívny charakter, čiže žiak získané informácie pretransformuje a vytvára si vlastnú verziu – interpretáciu textu. K podporným prostriedkom, ktoré vedú k lepšiemu pochopeniu textu patrí:

Informatívne – recepčné čítanie - súvisí s oboznamovaním sa žiaka s obsahom textu. Cieľom je získavanie informácií rôzneho charakteru obohacujúce slovnú zásobu žiaka.

Tiché čítanie (s porozumením) - týka sa literárnych textov (poviedok, básní), umelecko-náučných, publicistických, ale i odborných textov, ktoré sa po fixácii ich obsahu žiakmi na tej istej hodine stávajú predmetom veku primeranej analýzy alebo fixácie. Ďalej sú to texty, s ktorými sa žiaci už oboznámili, ktoré už poznajú, ale čítajú ich znova so zreteľom na výber a zhromažďovanie údajov a faktov.

Hlasné čítanie - zdokonaľuje techniku čítania, žiak si precvičuje akcentovanie slov, moduláciu a silu hlasu, intonáciu a tempo reči. Úzko sa viaže s poznávaním, analýzou a interpretáciou textov preberaných na vyučovacej hodine, vyskytuje sa striedavo s tichým čítaním. Stáva sa súčasťou hodiny organizačne zviazanej s estetickým prednesom poézie a prózy (recitáciou).

Kritické čítanie - je čítanie, pri ktorom literárny (ale aj iný) text podlieha hodnoteniu: žiak pri čítaní sleduje (skúma) poznávacie alebo výchovné hodnoty textu a kriticky sa s nimi vyrovnáva. Všíma si aj štylistické a jazykové spôsoby podania obsahu a sám si uvedomuje ich používanie. Pri práci s textom so zadanými úlohami sa žiak zameriava na konkrétne úlohy, ale kontrola je nevyhnutná.

Dramatizované – dialogizované čítanie - spája sa s dialogickými textami alebo s textami s prevahou priamej reči.

Tvorivé čítanie - žiak sám tvorí otázky k podstate textu (vytvorenie nadpisu, hesla...), výsledkom tejto myšlienkovej činnosti je vytváranie si vlastného názoru na život a na svet.

Využívanie názorných učebných pomôcok, napr.:

- Žiak vyhľadáva pojmy na nete (influencier) – niektoré nie sú ani na juls.savba.sk
- Žiak nakreslí po prečítaní napr. postavu Maca Mlieča, Anče – zmije...
- Žiak podčiarkne, zvýrazní, vypíše kľúčové slová.

Žiak spracuje text graficky (NB !, !?, ?, obdĺžniky, krúžky... zvýraznenie textu, šípky, odrážky, po a) b)) Odporúčame, aby si žiak utvoril aj svoje ustálené značky.

Test - je zložený zo súvislého textu, ku ktorému sa viaže niekoľko otázok.

Žiak spracuje text algoritmom alebo v podobe konspektu, prípadne vytvorí z textu osnovu.

Príklady spracovania textu prinášajú nasledujúce slajdy:

Možnosti spracovania textu:

- **Algoritmus písania „y“ v koncovkách podst. mien:**
 - 7 pádov (uvažujeme 6 bez vokatívu)
 - 12 základných vzorov
- 12 x 6 = 72 koncoviek – 5 koncoviek „y“
duby N. pl., A. pl.
ženy – G. sg., N. pl., A. pl.

Možnosti spracovania textu

Umelecký text:

- Čítanie so sledovaním zadaných úloh
- Zadanie neznámych slov
- Každý sám – oboznámenie sa s textom
- Čítanie spolu – dramatizácia textu
- Recitovanie textu – 1 žiak; recitovanie ako nový druh umenia

Možnosti spracovania textu

Odborný text, metodicky upravený text v cudzom jazyku:

- Čítanie spojené so sledovaním zadaných úloh
- Upozornenie na neznáme slová (synonymá, opisný spôsob...)
- Uviesť/podčiarknuť kľúčové slová
- Rozstrihaný text – zostaviť podľa logiky, podobne na počítači

Jedna z najdôležitejších úloh učiteľa je naučiť žiakov čítať medzi riadkami, a tak získavať implicitné informácie, t. j. priamo nevyjadrené.

Dňa 8. 11. 2021 prednášajúca vyzdvihla dôležitosť tvorivej dramatiky vo vyučovaní SJL, OBN, DEJ či NEJ. Zdôraznila, že dramatizácia je nedomyšliteľnou súčasťou akvizitujúcich metód na vyučovacích hodinách. V súvislosti s rastúcimi nárokmi na kvalitu vzdelávania vyvoláva význam tvorivosti v živote každého jednotlivca potrebu jej rozvíjania. Stále sa pokladá za nový fenomén, ktorý však v podmienkach školského vyučovania nabera na popularite, umožňuje rozvíjať nasledovné kľúčové kompetencie:

- kompetenciu na celoživotné učenie sa,
- sociálne komunikačné kompetencie,
- kompetencie riešiť problémy,
- sociálne a personálne kompetencie,
- kompetencie vnímať a chápať kultúru a vyjadrovať sa nástrojmi kultúry.

Tvorivá dramatika je obľúbená naprieč celým spektrom žiakov a vyhovuje mentalite žiakov, ktorých zážitkové učenie zaujme a upúta. Umožňuje modelovať sociálne úlohy, formy komunikácie a prostredníctvom nich prenikať do reálneho života. Z tohto dôvodu je tvorivá dramatika cesta, ako sa priblížiť k dieťaťu a dieťa priblížiť k životu. Zakladá sa na individuálnej a kolektívnej ľudskej skúsenosti, súhrne poznatkov, zručností, vzťahov, praktických činností získaných a uplatňovaných v priebehu života jednotlivca alebo počas vývoja skupiny. Vďaka tvorivej dramatike sa učí žiak riešiť reálne problémy, vystupovať, konštruktívne a kriticky myslieť, nadobúdať zdravé sebavedomie, rozvíjať schopnosť presadiť sa, vnímať seba samého ako súčasť sveta, rozvíjať sa a učiť sa z vlastných chýb i chýb svojho okolia. Žiak sa učí tvorivo a aktívne používať nadobudnuté poznatky a zručnosti, byť zodpovedný za svoje konanie. Aplikovaním tvorivej dramatiky do vyučovania SJL či iných všeobecno-vzdelávacích predmetov sa aktivizuje komplexná skúsenosť žiakov. K najviac preferovaným metódam dramatiky patria: improvizácia, interpretácia, situačná hra, charakterizácia, riadený rozhovor, pantomíma, tvorivé štrukturované čítanie. Tvorivosť vychádza z predpokladu, že každý žiak dokáže byť tvorivý. Tvorivosť je

potrebné rozvíjať aktívnou činnosťou. Prvotou úlohou je aplikovanie tvorivých metód a úloh, využívanie tvorivého písania, čítania a tvorivej dramatiky, rozvoj verbálnej tvorivosti, nájsť tvorivý aktívny prístup ku konkrétnemu druhu textu.

POJEM DRAMATIZÁCIA

- Dramatizácia patrí medzi aktivizujúce vyučovacie metódy.
- Aktivizujúce vyučovacie metódy pomáhajú zdokonaľovať čitateľskú gramotnosť, zlepšujú úroveň čítania, porozumenie textu, rozvíjajú samostatnosť a tvorivosť žiakov.
- Naším cieľom je neustále hľadanie nových ciest ako stimulovať aktivitu žiaka, jeho samostatný a zodpovedný prístup k sebe i okolitému svetu.

NUDA – nezájum, apatia ... Čo s tým? Ako motivovať tínedžerov?

- Literatúra rozvíja u človeka poznávanie prežívania.
 - Tvorivá dramatika robí človeka vnímavejším a citlivejším.
 - Pomáha žiakovi intenzívnejšie vnímať literárne dielo.
 - Žiak sa mení z pozície čitateľa a recipienta na „SPOLUTVORCU“ interpretácie literárneho diela.
 - Využíva pritom vlastnú tvorivosť, citenie, predstavivosť, fantáziu.
 - Zapája do procesu celú osobnosť – pozornosť, skúsenosť, inteligenciu, obrazotvornosť, emócie.
 - Stimuluje sa aktivita žiaka.
 - Tvorivá dramatika zahŕňa komplex verbálnych i neverbálnych postupov a aktivít smerujúcich k poznaniu seba samého.
- TVORIVÉ ČÍTANIE + TVORIVÁ DRAMATIKA + PREŽÍVANIE = TVORIVÝ ŽIVOTNÝ ŠTÝL

Čo je DRAMATIZÁCIA?

- Dramatizácia je premena nedramatického literárneho textu na dramatický text.
- Dramatizácia je typ adaptácie literárneho textu, kde ide o medzižánrový prepis originálu do dramatickej podoby, ktorá má byť realizovaná na javisku.

Typy dramatizácie

- KLASICKÁ
- pridžame sa pôvodného diela
- VOLNÁ
- z pôvodného diela vyberáme časť a prispôbujeme si ho vlastnému zámeru
- DRAMATIZÁCIA NA MOTÍVY
- vyberá sa iba niektorý motív z pôvodného diela a prenáša sa do iného časopriestoru

Fázy transformácie literárneho textu do dramatickej podoby

1. SELEKCIA – výber vhodného textu pre dramatizáciu
2. SUBSTITÚCIA – /náhrada/ – krok, v ktorom sa autorsky spracúvajú nepreložiteľné výrazové prvky s približne rovnakou výrazovou hodnotou
3. KONDENZÁCIA – /zhušťovanie/ – tvorivý proces, pri ktorom autor zhŕstí niektoré situácie do väčšieho celku /výstupu/. Môže kondenzovať aj črty niekoľkých postáv z diela do jednej postavy v dramatickom stvárnení
4. AMPLIFIKÁCIA – /doplnenie/ – autor môže podľa vlastnej kreativity doplniť niektoré postavy, ktoré v pôvodnom diele nie sú
5. REKOMPOZÍCIA – úprava kompozície pôvodného diela vznik nového kontextu – nový pohľad na pôvodný text
6. ŠTYLIZÁCIA – úprava jazykových prostriedkov (napr. dlhých súvetí nevhodných na jazykový prejav)

Cieľ tvorivej dramatiky

- Tvorivá dramatika pracuje predovšetkým s komunikáciou so slovom i pohybom.
- Rozvíja zmysel pre estetické čítanie, pomáha dosiahnuť istotu pri komunikácii.
- Základným prostriedkom práce v tvorivej dramatike je HRA.
- Hlavnými metódami sú interpretácia, improvizácia a volná hra.
- INTERPRETÁCIA – je priama práca s literárnym textom.
- IMPROVIZÁCIA – je spontánna činnosť na daný podnet, impulz bez predchádzajúcej prípravy.
- Improvizácia je zameraná najmä na osobnostný a sociálny rozvoj a interpretácia má bližšie k divadelnému odboru.
- Účelom tvorivej dramatiky nie je verné zobrazenie, ale také, ktoré vyplýva z vlastnej predstavy.

CIEĽ tvorivej dramatizácie

- Priblížiť povinné dielo, ktoré sa preberá na hodinách slovenčiny iným zaujímavým spôsobom, a to divadelnou hrou.
- Formovať mravné vzťahy k sebe, prostrediu, v škole i v rodine, prehĺbiť kladný vzťah k umeniu i kultúre.

Realizácia vyučovania s využitím dramatizácie textu

- Príprava dramatizácie literárneho textu – úryvky z románu M.Kučučina: DOM V STRANI
- Ročník: tretí
- Práca: skupinová
- Priebeh:
 1. TRANSFORMÁCIA románovej podoby do podoby divadelného scenára
- Postup: študenti postupovali podľa jednotlivých fáz transformácie literárneho textu (selekcia, substitúcia, kondenzácia, amplifikácia, rekompozícia, štylizácia). Dve skupiny využili typ klasickej a 2 skupiny volnej dramatizácie
- 2. DRAMATICKÉ STVÁRNEIE
- Realizácia hry. Študenti využívali prvky interpretácie, ktoré doplnili prvkami improvizácie

Dňa 22. 11. 2021 boli témou pedagogických klubov súvislé a nesúvislé texty. V dobe rýchlo sa vyvíjajúcej digitálnej éry, ktorá so sebou chrlí obrovské množstvo informácií, je dôležité venovať informáciám, s ktorými pracujeme, náležitú pozornosť. Informáciu je dôležité rýchlo pochopiť, kritickým rozumom spracovať a vyhodnotiť, čo má dopad na pracovnú oblasť života človeka, ale aj na privátnu sféru. Nedostatočne pochopená informácia môže spôsobiť viac škody ako úžitku. V dôsledku toho dochádza k dezinformáciám a dezinterpretáciám. V bežnom živote môže nechopenie akéhokoľvek úradného dokumentu viesť človeka do veľkých problémov. Aj v tejto oblasti možno vidieť dôsledky nedostatočných čitateľských kompetencií. Aj takáto situácia nám predostiera skutočnú potrebu napredovať v práci s textom, v prepojení jednotlivých informácií a ich správnom interpretovaní v záujme

predísť možným problémom vyplývajúcich z nedostatočného porozumenia, napr. kúpno-predajnej, úverovej či poisťovnej zmluvy.

Úroveň čítania s porozumením nám odzrkadľuje práca so súvislými a nesúvislými textami. V rámci medzinárodných štúdií PIRLS a PISA, ktoré sa odvolávajú na priemerné až podpriemerné výkony slovenských žiakov, sú na spoločnosť, a teda na každého z nás, kladené vyššie požiadavky v oblasti čitateľskej gramotnosti. Informácie sa stávajú doslova hnacím motorom, preto je potrebné prispôsobiť sa aktuálnym okolnostiam súčasnej doby. Ako najnovší apel sa javí zmena v prístupe učiteľa k samotnému textu. Tu sa už musíme úplne odosobniť od tvrdenia, že čitateľská gramotnosť predstavuje iba dobré zvládnutie techniky čítania a čítanie s porozumením a že aj táto kompetencia je len výlučne v rukách učiteľov slovenského jazyka a literatúry. Tieto názory sú už dávno prekonané. Na rozvoji čitateľskej gramotnosti by mali participovať všetci učitelia školy, preto sa apeluje na vzájomné prelínanie a prepájanie predmetov. Na naplnenie tohto zámeru je potrebné vyžadovať dostatočné kompetencie pre správne a účelné praktizovanie čitateľskej gramotnosti na jednotlivých vyučovacích predmetoch. K tomu nám má pomôcť proporcionálne zastúpenie súdržných a nesúdržných textov.

Prostredníctvom čítania s porozumením si človek nielenže osvojuje učivo, ale učí sa chápať svet, preto nemožno chápať čítanie izolovane bez porozumenia, inak by sa to mohlo podpísať pod nevedomosť človeka, ktorý je nielen nesamostatný, ale aj ľahšie náchylný na manipuláciu. Rozmanitosť textov v súvislosti s rozvojom čitateľskej gramotnosti je pre žiaka prípravou na reálny život, v ktorom sa bude stretávať s informáciami rôznej povahy, tie budú ucelené systematické, ale i nesystematické, nesúdržné. Žiak musí na základe reálnych príkladov pochopiť dôležitosť potreby rozvíjania tejto kompetencie a zároveň ju chápať aj ako celoživotný proces. Z tohto dôvodu je potrebné, aby sa učiteľ priblížil potrebám súčasnej spoločnosti a začal na ne poukazovať cez text. Texty, ktoré učiteľ žiakom vyberá, by preto mali byť zaujímavé nielen svojou tematikou, ale i štylistickým spracovaním a rovnako sa majú viazať na realitu a bežnú prax. Vo vyučovaní sa má aplikovať rôznorodosť textov, pričom treba brať ohľad na obsah, formu, účel a rovnako adresáta, ktorému je predurčený. Texty môžeme rozdeľovať podľa rôznych kritérií. Na stretnutí pedagogického klubu sme sa venovali klasifikácii textov podľa formy, kde zaradujeme súvislé, nesúvislé, príp. kombinované texty. Súvislé texty predstavujú ucelenú štruktúru textu, ktorá nie je prerušovaná. Takýto text pozostáva z viet, ktoré sú usporiadané do odsekov, kapitol a dielov, pričom sú navzájom spojené formálne i sémanticky a musíme ich vnímať kontextovo, nemôžeme si vykladať jednotlivé vety izolovane.

TEXT

- Niečo pomenúva, o ničom vypovedá, niečo objasňuje – má obsah
- Nejakým spôsobom pomenúva – má formu
- Nieкто ho vytvoril – má autora
- Pre niečo bol vytvorený – má účel
- Pre niekoho bol vytvorený – má adresáta

DELENIE TEXTOV

1. Podľa formy...
 - Súvislý
 - Nesúvislý
 - Kombinovaný text
2. Podľa funkcie...
 - Venný/inšpekčný text
3. Podľa jazykového štýlu...
 - Náčný
 - Hovorový
4. Podľa média...
 - Papierová – tlačaná podoba textu
 - Digitálna – elektronická podoba textu

SÚVISLÉ TEXTY

- Súvislé texty = skladajúce sa z viacerých sú usporiadané v odsekoch. Jednotlivé odseky sa seba nasledujú a vytvárajú spolu rozuhľadný text.
- Patrí tu: prázdné a poetické texty, výkladové, argumentačné texty, publicistické, právnické texty, niektoré druhy administratívnych dokumentov, opisy, inštrukcie, hypertexty.
- Učelná štruktúra textu, neprerušovaná
- Vety sú usporiadané do odsekov, kapitol a dielov
- Pri porozumení je dôležitý kontext celého textu ako celku
- Dôležitý aspekt – kohezia – súdržnosť textu. Čím vyššia súdržnosť, tým ľahšie porozumenie. Čím nižšia miera kohezie, tým viac čítajúca osoba potrebuje na pochopenie textu.
- Dôležitosť rôznorodého zastúpenia textov - učebnicové i mimoučebnicové texty (populárno-náučné texty, všeobecné informácie a fakty, rôzne umlecké texty, internetové texty)

PRÍKLAD SÚVISLÉHO TEXTU + ÚLOHY

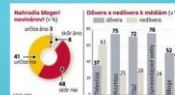
UKÁŽKA:
Božena Slančíková-Timrava: Tapákovci
U Tapákov národa je veľká. Zvyku bratia sa ženami a deťmi, piaty, najmladší Milo, ešte mládencom. Dievka jedno, Anča, tridsaťročná – nevydatá. Nevýdala sa – je mrazáčkou. Lámska jej telo pokázala ešte za malika. Nechodí, len na dlaniach a kolienkach čo sa vláči po chýli. Po dievke je pekná; tvár má krásnu dosiaľ, ale nohy si vystrieh nemôže... Veľké je ľadu u Tapákovcov... Keď sa všetci zdali, kimer nastička ľavce. A keď obasná stáť na obed, čo len po sedem ráz zatrá do mysí s ľďkami, už sa i vyprázdni... Ľadu doť, ale to je chyba, že niečo hlavy v dome. Ešte kým stará gazdiná, ich mať, žila, bolo ako-tak. Ale ako ona v pomalú zimu ušla iba utatú kváť do hrobu, jej pozostalí sú ako ovce bez pastiera. Otec umrel dávno – mŕto, kto by vysiel veľkú ľuď. Chceli siac zmlúnu, oni predtým, aby gazdinu bol najstarší brat Paľo, ako sa i pustiť; ale leny sa uchovať nemôžu. Najstaršia nevesta Iľa, od Jabloncov bratná, myslí, že jej náleží veslo, i drží ho v ruke, no z ostatných ani jedna nie je spokojná s tým, a najnespokojnejšia mrazáčka Anča peknéj tvare.

1. Z textu vyplýva, že:
- a) Paľo Tapák a Anča sú manželé.
 - b) Anča sa najprv vydala za Tapákovca.
 - c) Matka Tapákovcov sa vydala za Jablonca a v mládeži.
 - d) Ona sama nikdy ne mať najstaršího syna.
2. Z textu vyplýva, že:
- a) Tapáková rodina má už ako desať detí.
 - b) Iľa má najpeknéjší vzhľad.
 - c) Anča nechodí, len po ťhaní na pozemok.
 - d) Paľo nemá rád svoju ženu Anču, ktorá je mŕto.

NESÚVISLÉ TEXTY

- Nesúvislé texty – diagramy, tabuľky, grafy, mapy, somapokladné listy a iné plagáty, televízne programy, cestovné poriadky, súdny listok, hľadanie a pod.
- Prešikovani štruktúra textu (horiz. rozloženie). Slová a vety nie sú usporiadané organizovane
- Nesúvislý text je nekohezný nesúdržný
- Pre pochopenie nesúvislých textov je potrebné porozumeť predovšetkým kontext. Náležitost' textu a síkaj je potrebné porozumeť súdržnosť.
- V týchto druhoch textu je dôležitá aj dostatočne dobrá orientácia v číslach, krátkach, percentách a iných veľkostiach.
- Rozumeť nesúvislým textom si vyžaduje vedieť, aké dôhľadovať, analyzovať, pochopiť vzťahy a súvislosti medzi jednotlivými objektami. Nielen obsah ale aj štruktúru pri nesúvislých textoch svoja vyvodzovateľná hodnota

PRÍKLAD NESÚVISLÉHO TEXTU + ÚLOHY



1. Z textu vyplýva, že:
- a) Magerov určité nezahrádza zostávajú.
 - b) Magerov skôr nezahrádza zostávajú.
 - c) 41% Magerov zahrádza zostávajú.
 - d) 41% Magerov určité nezahrádza zostávajú.
2. Zakrešujú správnu odpoveď, ktorá zodpovedá z textu
- a) Najviac ľudí dôveruje rozhodnutiu Magerov.
 - b) Najviac ľudí dôveruje Magerov.
 - c) Ľudia najviac nedôverujú Magerov.
 - d) Ľudia viac nedôverujú ako dôverujú správnym rozhodnutiam Magerov.

Pracovný list Súvislý text

Jozef Gregor **TAJOVSKÝ** : *PRVÉ HODINKY* (úryvok)

Starý otec si totiž chcel kabát zimný kúpiť. Ale aby si jarmočníci nemysleli, že on kvôli kabátu ide do jarmoku, nie, on ide z Bystrice z trhu a do Radvane len tak kuknúť pre obyčaj a len tak, ak by sa trafilo dobrô vybrať, nuž nepoviem... takto sa zhovárali celý večer, aj po ceste cudzím tak rozprával. Vlastne ale preto sme šli jalovicu predať, že bolo menej sena, peňazí bolo treba na kadečo, a aj kabát mal starý otec nanič veľmi. Myslel si, že už zomrie aj v tom starom, a tak odkladal, ale keď za deväť zím nezomieral, musel kúpiť kabát nový, čo mu ako tvrdo prišlo pre obavu, že ho už nezoderie.

Stará mať **dobadkala** (lebo mala veľa otlakov) sa až za nami na trh do Bystrice s košíkom na ruke, vo veľmi šedivej až zelenej hodvábovej šatke, schválne takej, aby sme ju poznať mohli, ak by sme sa totiž rozišli. Rysuľu sme tak predávali, že ja som bol „za gazdu“, starý otec a stará mať kupovali, aby sme robili lepšiu vôľu pravým kupcom, a keď nešlo na prvom mieste, previedli sme ju na druhé a konečne na treťom šťastlivo predali priekupcovi na Mičinú. Ten nás nepoznal (ako ľudia z druhej strany Hrona) a uveril našu bájku o teľati.

Oldomáš bol krátky. Chleba a funt upečenej baraniny doniesla stará mať v košíku, nuž štyria s litríkom vína ľahko to zalejú. Ale bolo sa nám aj ponáhľať na jarmok, lebo je poludnie, kým do Radvane a kým vyberieme dačo, zjednáme, bude večer, treba sa domov ponáhľať; takto húkali starí rodičia. Starý otec vytiahol teda z kapsy fajočku, zapálil si, prehodil retiazku cez plece pod pazuchu a šli sme. (S retiazkou bol by som si aj postrkal, ale stará mať povedala, že sa mi to už „nepatrí“, keď chodím do mesta do školy.) Nemohol som pochopiť ešte vtedy tú panštinu, vlastne keď som bol s nimi kdekolvek, nehanbil som sa za nich, ba som smelší bol aj ja medzi cudzím svetom a o nikoho som sa neobzeral, ani o pána profesora, ktorý ma aj tak iba šticoval pre maďarčinu.

(Zdroj: www.zlatyfond.sme.sk)

ZADANIA:

1. Čo z textu vyplýva: Starý otec išiel na trh kúpiť:

- A) seno B) kabát
C) jalovicu D) hodinky

2. Čo z textu nevyplýva:

- A) Stará mať doniesla kus upečenej baraniny.
B) Stará mať sa dobadkala do Bystrice s košíkom.
C) Stará mať povedala vnukovi, že je nevhodné poštrkať retiazkou.
D) Stará mať mala starú hodvábnu šatku na ruke.

3. Ktoré skloňovacie vzory nepatria k žiadnemu zo slov: priekupcovi, do Bystrice, teľati, do Radvane, pod pazuchu?

- A) hrdina, dlaň B) chlap, kosť C) ulica, dlaň D) dievča, ulica

4. Utvorte 2 synonymá k podčiarknutému slovu v spojení *takto sa zhovárali celý večer*.

5. Vyberte z textu po 2 príklady na tvorenie slov:

- a) odvodzovaním pomocou predpony b) odvodzovaním pomocou prípony

6. Ktorú z možností nemožno použiť v texte namiesto podčiarknutého slova:

- A) dovalila B) doterigala C) došla D) doletela

7. Rozdeľte slovo *hodvábnej* na slabiky:

8. Vysvetlite význam slova *oldomáš*.

- A) kus poľa darovaného od kráľa B) pracovné náradie v uhoľnej bani
C) pohostenie po vykonanej práci D) časť banského pracovného odevu

9. Nájdite 3 zdobneniny v texte.

10. Vysvetlite spojenie *ja som bol „za gazdu“*.

Bonus: V poslednej vete v 2. odseku je nesprávna väzba. Prepíšte vetu v správnej podobe.

Pracovný list

Nesúvislé texty

Text 1 Prospech vybraných žiakov

Meno	SJL	MÁT	AJ	INF
Janko	2	1	1	2
Marianka	1	1	2	2
Zuzka	2	2	3	2
Jožko	3	2	2	1
Anička	1	1	1	1

- 1. Z textu 1 vyplýva, že:** a) najlepší prospech dosahujú žiaci z MAT.
b) najhorší prospech dosiahol Jožko.
c) Zuzka a Jožko majú rovnaký prospech.
d) Janko a Marianka nemajú rovnaký prospech.

- e) Z textu 3 viem, k čomu nemajú obyvatelia SR prístup.
 f) Vreckový počítač má menej ako 10% obyvateľov SR.
 g) Hernú konzolu nevlastní 90% obyvateľov SR.

áno – nie
 áno- nie
 áno – nie

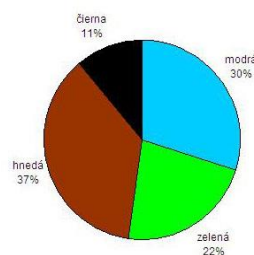
Text 4 *Stĺpcový graf*



7. **Doplň neúplné tvrdenia.** Najmenej ľudí máfarbu očí. Viac ako 30 ľudí máa očí. Takmer 25 ľudí sa pozerá na svetočami.

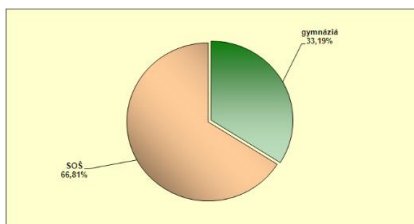
Text 5 *Kruhový graf*

Grafické znázornenie výsledkov prieskumu o farbe očí



8. Z kruhového grafu vyplýva, že: a) 50% ľudí má čierne a hnedé oči.
 b) 50% ľudí má zelené a modré oči
 c) 52% ľudí má modré a zelené oči.
 d) 52 % ľudí má čiernohnedú farbu očí.

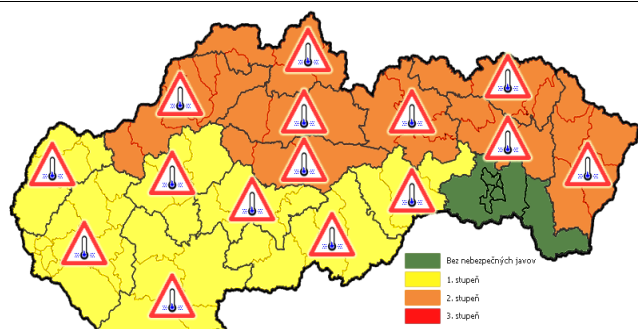
Text 6: Podiel žiakov na jednotlivých druhoch stredných škôl v šk. r. 2010/2011



9. Z textu 6 nevyplýva: a) koľko % žiakov navštevuje gymnáziá.
 b) že skoro 67% žiakov navštevuje SOŠ.
 c) koľko % žiakov navštevuje SOŠ s maturitou.
 d) že viac % študentov navštevuje SOŠ.

Text 7

METEOROLOGICKÁ VÝSTRAHA



Aktualizované: 12.02.2012 - 11:45 SEČ
 Najbližšia aktualizácia najneskôr: 12.02.2012 - 18:00 SEČ

záveje	viator	teploty vysoké	teploty nízke	sneženie	prizemný mráz	poľadovica	hmla	dažď	búrka

10. Meteorológovia vystríhajú pred:

- snežením
- hmlou
- nízkymi teplotami
- mrazom

11. Pre územie SR platí tvrdenie.

- Výstraha platí pre celé územie SR.
- Výstraha neplatí pre „zelené“ územie.
- Výstraha neplatí pre Záhorie.
- Výstraha platí len pre „zelené“ územie.

12. Z textu 7 nevyplýva, že:

- na celom Slovensku bola vydaná 12.2.2012 výstraha 2. stupňa.
- nebezpečné javy sa nebudú vyskytovať iba v juhovýchodnej časti Slovenska.
- výstraha 2. a 1. stupňa bola vydaná 12.2.2012.
- skoro na celom Slovensku budú nízke teploty.

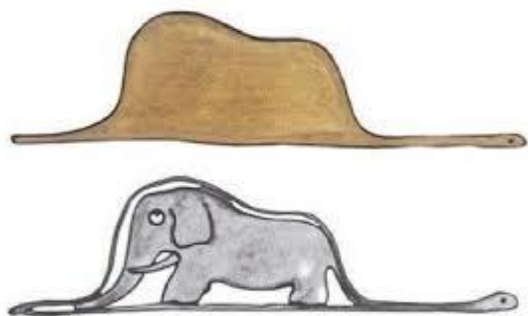
Na prvom decembrovom stretnutí 6. 12. 2021 sme sa zamerali v práci s textom na neverbálnu zložku. Kolegyňa vo svojom teoretickom výklade poukázala na možnosti interpretačných metód v súvislosti s využitím neverbálnej zložky na vyučovacích hodinách. Definovala základné teoretické východiská z oblasti interpretácie, ilustrácie, vizuálnej gramotnosti a inteligencie. Bolo zaujímavé pripomenúť si, že už Komenský zdôrazňoval ako hlavný cieľ pedagogiky vzdelávanie „ducha a reči“ a pri tom v rámci zmyslového vnímania za najdôležitejšie považoval oči.

Samotný pojem ilustrácia, ktorý sa odvodzuje od latinského slova slovesa *illustrare*, znamená niečo osvetľovať, objasňovať. Aj teoretici poukazujú na rovnocenný vzťah ilustrácie a textu, na ich vzájomnú závislosť, ale pritom rovnocennosť. Zároveň aj v školskom prostredí je pre učiteľa nevyhnutné žiakom zdôrazniť, že napriek tomu, že umelec sa opiera o svoj talent, ale do výtvoru vkladá aj skúsenosti určitej epochy, teda doby, v ktorej žije a tvorí. Pre samotného žiaka sa ilustrácia stáva médiom, ktoré mu výtvarnými prostriedkami sprístupňuje skrytú správu, poznatok, i keď prvotne mu prináša najmä estetický zážitok.

Pri výbere textu na rozvoj čitateľskej gramotnosti si treba uvedomovať, či chceme pracovať s vedeckou alebo umeleckou literatúrou, pretože aj geometrické znaky (tabuľky, grafy, mapy) v širšom význame

pojmu sú ilustráciami. Teda či chceme sprostredkovať emocionálny a estetický zážitok, alebo má plniť poznávací, kognitívny cieľ.

V teoretickej časti z hľadiska vekového určenia žiakov musíme rešpektovať práve tento aspekt vekovej primeranosti a forma ilustrácie musí zodpovedať požiadavke zrozumiteľnosti, čiže zmysel ilustrácie je pochopiť ju aj bez prítomnosti textu. Na stretnutí bolo podnecujúce vypočuť si skúsenosti učiteľov s úlohami, kde mali žiaci interpretovať obrázok so znalosťou, ale aj bez znalosti kontextu alebo príbehu diela (Jozef Gregor Tajovský – Maco Mlieč a Antoine de Saint Exupéry – Malý princ).



JOZEF GREGOR TAJOVSKÝ



Maco Mlieč

Vypracoval: František Hraboš

Konštatovanie, že v poslednej dobe sa v súvislosti s vnímaním výtvarného diela hovorí o tzv. vizuálnej gramotnosti, nás núti uvedomiť si a prijať fakt, že tak ako existujú ľudia, ktorí nevedia čítať a písať, existujú aj ľudia, ktorí nedokážu porozumieť obrázku. Ale tiež, že súčasná teória i prax v škole aj dnešný zrýchlený život sa čoraz viac opiera o vizuálny jazyk, preto je dôležité rozvíjať vizuálnu predstavivosť.

Pri interpretácii je nevyhnutné zvoliť vhodné metódy výkladu ilustrácie. Treba citlivo vyberať, kde požadovať verbálnu a kde neverbálnu interpretáciu (napr. pri surrealistických či dadaistických dielach). Ďalej napr. pre postmoderné prejavy platí, že forma prevažuje obsah (napr. niektoré ilustrácie Daniela Heviera). S takzvanou ikonologickou interpretáciou sa môžeme stretnúť u Vincenta Hložníka, Dušana Kállaya, ale i u Martina Benku, Martina Kellenbergera, Svetozára Mydla (zaujímavá interpretácia postavy

Jánošíka ako symbol). Psychologickú interpretáciu je možné využiť napr. pri ilustráciách založených na dominantnosti farieb, na ich pôsobení na psychiku prijímateľa. To sa najčastejšie deje pri básnických dielach. Popri všetkých rozdeleniach je však dôležité uviesť, že neexistuje absolútna interpretácia so všeobecnou platnosťou, ale vhodne zvolené aktivity môžu pomôcť výchove žiaka prostredníctvom umenia. Pri tom netreba zabúdať na organizovanie exkurzií do galérií, múzeí, kostolov či divadiel, ktoré tiež sprostredkujú výtvarné umelecké diela.

Ilustrácie vo výchovno-vzdelávacom procese by mali spĺňať kritériá estetické, ale aj didaktické. Mali by sa vyberať v závislosti od rozvoja schopností, vyspelosti žiaka a tiež od rozhodnutia učiteľa, na ktorú zložku žiakovej osobnosti chce pôsobiť. Napr. realistické obrázky sú vhodné pre tých, ktorých predstavivosť je obmedzená.

V závere kolegyňa zdôraznila, že dobu, ktorú žijeme, označujeme za dobu digitalizácie, ktorá sa vracia k obrazom (často sa využívajú symboly, emotikony). A teda je jasné, že vplyv vizuálnej kultúry nás núti rozvíjať schopnosti špecifické pre vizuálny spôsob porozumenia a teda vizuálnu gramotnosť.

Posledné decembrové stretnutie 20. 12. 2021 malo charakter zosumarizovania poznatkov v práci s textom. Kolega vybral a predstavil niekoľko osvedčených metód a postupov vo svojej pedagogickej práci s textom. Ostatní súhlasili s jeho výberom, pretože aj oni najčastejšie pracujú s danými metódami a prostriedkami.

Pripomenutie základných pojmov obsahoval nasledujúci slajd:

1. Využitie audiovizuálnych prostriedkov

- Spájajú počúvanie a videnie.
- Prinášajú učebné pomôcky, ktoré pracujú so zvukom a obrazom.

2. Rozvíjanie čitateľskej gramotnosti

- Rozvíjanie schopnosti pracovať s informáciami.
- Práca s textom, z ktorého sú vyvodzované isté závery.
- Prostriedok na dosiahnutie kvalitnejšieho vzdelania.

3. Počúvanie s porozumením

- Rozvíja schopnosť porozumenia textu.
- Aplikuje informácie z počúvania do konkrétnych vedomostí.
- Analyzuje a interpretuje obsah, ktorý vyplýva z počúvania.

K osvedčeným metódam a postupom patria:

- Práca s prezentáciou v PowerPointe.
- Využitie referátov vo vyučovaní.
- Práca s doplnkovými učebnými materiálmi.
- Využitie obrázkov a tlačív.
- Práca s testami.
- Práca s tabuľkami.
- Využitie náučných videí.

Podrobnejšie informácie prinášajú nasledujúce slajdy:

PREZENTÁCIA V POWERPOINTE

- Slúži na vysvetľovanie základných pojmov a stručné zhrnutie teoretických vedomostí.
- Alternatívnym spôsobom pomáha pracovať s niektorými typmi cvičení.
- Ľahko odosielateľná prostredníctvom systému *Edupage*.
- Vhodný prostriedok na osobné domáce štúdium.

REFERÁT

- Slúži na prezentáciu spracovaných informácií.
- Podporuje tvorivosť a aktivitu.
- Ústna prezentácia referátu rozvíja komunikačné schopnosti žiaka.
- Ukazuje vzdelanostnú a osobnostnú úroveň žiaka.
- Rozvíja a prehľbuje prácu žiaka so zdrojmi (*učebnica, kniha, odborná publikácia, webová stránka*).
- Ľahko odosielateľný prostredníctvom systému *Edupage*.
- Vhodný prostriedok na osobné domáce štúdium ako doplnujúci materiál.

DOPLNKOVÝ UČEBNÝ MATERIÁL

- Slúži na zrozumiteľnejšie vysvetlenie učiva.
- Umožňuje využiť poznatky z rôznych typov publikácií a brožúrok.
- Využiteľný pri praktických ukázkach z textov.
- Jeho obsahom môžu byť aj *definície, grafy, tabuľky a iný vizuálny materiál.*

Využitie obrázkov a tlačív

OBRÁZKY a TLAČIVÁ

- Vizualne prostriedky na lepšie pochopenie učiva.
- Možno ich použiť ako názorný príklad.
- Využiteľné pri praktických cvičeniach.
- Prepájajú teóriu s praktickým životom.
- Podporujú predstavivosť a tvorivosť.

TEST

- Využiteľný pri teoretickej časti prebraného učiva.
- Prehľadným spôsobom slúži ako súhrn tematického celku.
- Dôležitý prostriedok pri opakovaní učiva.
- Zrozumiteľný a ľahko odosielateľný nástroj.
- Základný súbor pri tvorbe previerok, písomných prác a úloh.

TABUĽKA

- Nástroj na spracovanie dát.
- Prehľadný prostriedok vyhodnocovacieho procesu pedagóga.
- Využiteľná pri spracovaní výsledkov písomných prác, previerok a testov.
- Dôležité informácie a dáta sú uchovávané v jednom súbore.

VIDEO

- Prepojenie zvuku a obrazu, ktoré slúži na zrozumiteľnejšie predstavenie prebraného učiva.
- Kreatívny doplnok vyučovacieho procesu, ktorý robí vyučovaciu hodinu dynamickejšou.
- Prezentuje konkrétny súhrn vedomostí a cez praktické ukážky objasňuje žiakom prebranú tému.

V záverečnej diskusii sa rozprúdila živá debata na pripravené otázky:

Ktoré metódy a postupy v pedagogickej práci s textom vás zaujali na dnešnej prednáške?

Ktoré metódy a postupy v pedagogickej práci s textom využívate vo vyučovaní?

Ktoré metódy a postupy v pedagogickej práci s textom plánujete využívať v budúcnosti?

Povianočné prvé stretnutie členov pedagogického klubu konaného dňa 10. 1. 2022 sa nieslo vo veľmi aktuálnom duchu polročného hodnotenia. Aj preto bola diskusia živá a plodná. Téma stretnutia: Spôsoby hodnotenia úspešnosti žiakov v čítaní s porozumením zarezonovala u všetkých vyučujúcich. Členovia sa zhodli v názore, že hodnotenie procesov a výsledkov práce žiakov je prirodzenou súčasťou výchovno-vzdelávacieho procesu. Príprava spôsobov hodnotenia úspešnosti žiakov v čítaní s porozumením nadväzuje a logicky súvisí s predchádzajúcimi časťami plánovania, pretože vychádza z toho, čo sa bude hodnotiť (výkon v súlade so vzdelávacím štandardom) a podľa ktorých kritérií sa bude hodnotiť (očakávaná miera výkonu).

K základným otázkam, ktoré by mali učiteľ'a sprevádzať patria:

- Ktorý druh hodnotenia použijem?
- Ako zistím výkon žiaka?
- Akou formou vyjadrím hodnotenie výkonu?

Po úvodnej PowerPointovej prezentácii, ktorou si členovia pripomenuli základné pojmy, sa otvoril priestor na ich podnety a výber vhodných ukážok zameraných na čítanie s porozumením. Diskutujúci sa zhodli v názore, že pri testovaní čítania s porozumením neexistuje len jedna najvhodnejšia testovacia technika, ale je potrebné využiť ich kombináciu, pretože každá z nich preveruje inú čitateľskú zručnosť. Hľadali možnosti, ako získané teoretické a praktické poznatky integrovať do výučby a potom ich správne ohodnotiť. Učitelia vytvorili úlohy a pracovné listy, ktoré majú žiakov podnietiť k ďalším otázkam, aby mali možnosť konfrontovať vlastné názory, dotvoriť text, klásť doplňujúce otázky, aby ich učiteľ svojím hodnotením povzbudil a motivoval.

V ďalšej časti diskusie sa členovia dotkli aktuálnej situácie týkajúcej sa hodnotenia a čítania s porozumením vo vzdelávaní na strednej škole. Pedagógovia opätovne zdôraznili, že pravidelná práca s textom pomôže žiakom rozvíjať ich vyjadrovacie schopnosti a zlepšuje sa všestrannosť i kvalita ich rečového prejavu. Čítaním si žiaci obohacujú slovnú zásobu. Rozvíja sa ich vnímavosť, predstavivosť, fantázia, posilňujú sa pamäťové i vôľové vlastnosti, pozornosť i sústredenosť, prebúdza sa láska i úcta k rodnému jazyku i národu. Kvalitný a jednotný prístup k hodnoteniu môže pomôcť vytvoriť výborné podmienky k aktivizácii žiakov, k prehĺbovaniu ich záujmu o učivo.

Z diskusie vyplývali odporúčania, že pri hodnotení je dôležité používať kombináciu kvantitatívneho (sumatívneho) a kvalitatívneho (formatívneho) hodnotenia s dôrazom na pozitívnu motiváciu.

Nesmieme zabudnúť dať žiakom priestor na sebahodnotenie, ktorého kritéria je potrebné vopred zadefinovať (napr. mať vlastný kontrolný hárok na sebahodnotenie jednotlivých úloh, tematických celkov, alebo na sledovanie výkonu v čase). Odporúča sa tiež využívať vzájomné hodnotenie žiakov, opravu chýb podľa daných kritérií a až potom im poskytnúť správne odpovede a riešenia.

Prínosom diskusie bolo tiež uvedomenie si toho, že stať sa čitateľsky gramotným, kriticky mysliacim čitateľom sa nedá v rámci jedného predmetu. Tieto návyky treba rozvíjať systematicky ako zručnosť, ktorú žiaci využívajú v celom procese učenia sa. Žiaci musia mať dostatok času a príležitostí, aby získali skúsenosti s kritickým myslením.

Diskutujúci si vymenili svoje skúsenosti aj z oblasti priebežného a záverečného hodnotenia.

Cennou informáciou pre učiteľa je i pedagogické pozorovanie vyučovacieho procesu, hlavne spätná väzba od prítomného pedagóga na hodine. Vyučujúcemu môže pomôcť pozvať si kolegu na vyučovaciu hodinu, požiadať ho o spoluprácu pri skvalitňovaní vyučovania a určiť si po jeho reflexii a analýze hodiny oblasti, ktoré treba rozvíjať. Tým si učiteľ uvedomí svoje silné a slabé stránky a potom môže urobiť zmeny v oblasti cieľov učiva, úloh, metód a prostriedkov, ale aj v kritériách hodnotenia.

Na stretnutí členovia klubu analyzovali rôzne možnosti a spôsoby hodnotenia úspešnosti žiaka v čítaní s porozumením. Hľadali spôsoby, ktoré by pomohli žiakom lepšie chápať čítanie ako zmysluplnú činnosť. Pretože hodnotenie procesov a výsledkov práce môže u nich do značnej miery ovplyvniť ich prácu s textom. Pozitívne hodnotenie motivuje žiakov, aby po prečítaní textu vedeli informácie z textu spracovať, aby nepreberali poznatky doslovne a mechanicky. Pri komplexnom hodnotení je dôležité, či žiaci zvládnu daný text prerozprávať, odpovedať na otázky, tvoriť otázky a pod. Skúsenosti pedagógov ukazujú, že žiakom viac vyhovuje písomná forma, konkrétne test, ktorý mu dáva pri samostatnej práci čas na oboznámenie sa s rozoberaným textom a na vypracovanie

rôznych foriem testových úloh, pri ktorých môže uplatniť viaceré myšlienkové operácie. Okrem tejto formy je možné využiť ústne skúšanie, ktoré je však časovo náročnejšie.

Užitočná bola výmena skúseností, členovia predstavili svoje osvedčené spôsoby hodnotenia. Diskutovali o úspešnosti žiaka v čítaní s porozumením, o práci so známym a neznámym textom pri ústnom skúšaní, ale aj o rôznych formách testových úloh v písomnom teste, ktoré sú používané najčastejšie, napr. text s pomiešanými vetami, G-test, Cloze test, metóda verifikácie viet, atď. V druhej časti diskusie sa členovia venovali platnej pedagogickej dokumentácii s cieľom zistiť aktuálny stav vo vyučovaní predmetov a analýza spracovaných teoretických poznatkov. V záverečnom dotazníku učitelia vyjadrili svoje názory na hodnotenie žiakov a rozvoj ich čítania s porozumením. Zhodli sa v názore, že od učiteľa závisí, do akej miery efektívne použije vhodné texty a k nemu vypracované úlohy, ktoré by nemali zisťovať žiacke poznatky, ale ich schopnosť pracovať s textom.

Pripravené texty by mali obsahovať uzavreté úlohy (napr. úlohy s výberom, priradovanie, pravda/lož). Ich pozitívom je, že preverujú najmä receptívne zručnosti žiakov, nie sú realistické, ich objektivita môže byť skreslená náhodným tipovaním odpovedí žiakmi. Ďalej by tam mali byť úlohy poloopené (napr. chýbajúce slová, frázy), ktoré testujú najmä čitateľské procesy, vo výsledku ich hodnotenie však ovplyvňuje aj znalosť gramatiky. Úlohy otvorené (napr. krátke otvorené otázky, sumarizácia, diskusia) sú často kombináciou viacerých zručností (čítanie a písanie, čítanie a hovorenie), preto môže dochádzať ku skresleniu výsledného hodnotenia čítania s porozumením (to môže potom byť veľmi subjektívne). Záverečné hodnotenie má uzatvárať proces učenia sa žiaka, preto sa obvykle spája s tematickým či časovým celkom. Je vhodné a logické, ak učiteľ plánuje spôsoby hodnotenia úspešnosti žiaka v čítaní s porozumením na záver tematického celku a v súlade s ŠkVP.

Hlavnou myšlienkou posledného stretnutia členov pedagogického klubu v prvom polroku 2021/2022 dňa 17. 1. 2022 bolo vzájomne sa oboznámiť s výsledkami práce so žiakmi s dôrazom na rozvoj čitateľskej gramotnosti.

Každý z členov si priniesol texty, s ktorými pracuje na hodinách (CGM, SJL, NEJ). Konštruktívne medzi sebou informovali, prečo zvolili daný prístup, načrtli svoje očakávania a poskytli aj príklady

z konkrétnych výstupov. Svoje postupy, pracovné listy sme si vzájomne dopĺňali, diskutovali o nich a zdieľali.

V druhej časti koordinátorka projektu navrhla prácu s textami: Text 1 (str. 5: Čapek, Karel: Básnik – Čítanka pre 1. ročník gymnázií a stredných škôl) a Text 2 (str. 110: Hugolín Gavlovič – Valaská škola, mravív stodola – Kde gazdiná korhel'kyňa, tam je prázdna kuchyňa), ktoré sa nachádzajú v Cvičebnici - slovenský jazyk pre 1. ročník stredných škôl (Kuchariková M., Húsková A., Hincová K.). Návrh bol podaný z toho dôvodu, že učebnice majú zapožičané zo školy všetci žiaci, všetci majú možnosť pokračovať v práci s textom doma, prípadne sa k zadaniam vrátiť, prekonzultovať svoje chyby. A v neposlednom rade sa prihliadlo aj na enviromentalistiku (šetrenie papiera, tlač...).

K textom boli pripravené pracovné listy, ku konečnej podobe ktorých prispeli aj ostatní členovia klubu. Zadania sa pokúsili každý sám skúšobne vypracovať, zapracovať do nich prípadné poznámky, skúsenosti z predchádzajúcich situácií. V diskusii padol návrh, aby sa v budúcnosti vyučujúci dohodli na jednotnom texte a pracovnom liste pri vstupných a výstupných prácach. Tým sa zabezpečia rovnaké podmienky pre všetkých žiakov a porovnanie dosiahnutých výsledkov bude objektivnejšie s presnejšou výpovednou hodnotou.

V terajšej situácii každý z vyučujúcich ponúkol vlastné texty s pracovnými listami. K dispozícii mali aj výstupné testy žiakov jednotlivých odborov z konca minulého školského roka a testy, ktoré boli zadané žiakom toho istého odboru na konci prvého polroka 2021/2022. Výsledky každý člen pedagogického klubu okomentoval a na záver skonštatovali, že jednotlivé poznatky sa vo väčšine prípadov zhodovali. Zhodli sa aj na tom, že žiaci sú po niekoľkomesačnej práci s textom aktívnejší, tvorivejší, samostatnejší. Najlepšie hodnoty dosahovali žiaci výberových tried odborov: inteligentné technológie, sieťové a informačné technológie. Najhoršie výsledky mala trieda študijného odboru logistika.

V poslednej časti stretnutia si kolegovia navzájom poskytli svoje texty, pracovné listy, odovzdali ďalšie skúsenosti z vyučovania iných predmetov: NEJ, DEJ, OBN, NAB.

Pracovný list 1:

Text: Cvičebnica SJ 1- str. 5

1. Prečítajte si pozorne celú ukážku (1. časť)
2. Prečítajte si ešte raz vyznačený text básne. Čo si podľa vás básnik Jaroslav Nerad zapamätal z udalostí, ktoré sa stali?
3. Napíšte informácie o nehode, ktoré boli známe. Vypíšte ich ako strohé fakty.
4. Nájdite informácie, ktoré chcel Dr. Mejzlík počuť. Zapište ich ako strohé fakty do vami vytvoreného dotazníka.
5. Napíšte vlastné vysvetlenie básnikových veršov.
6. Prečítajte si básnikovu interpretáciu veršov v druhej časti textu. Porovnajte mieru zhody medzi vašou a básnikovou interpretáciou. Vysvetlite, prečo nastali v interpretovaní významov rozdiely.
7. Nájdite a zapište kľúčové slová ukážky.
8. Vytvorte krátku osnovu 1. časti ukážky.
9. Vymyslite výstižný názov textu.
10. Do ktorého funkčného jazykového štýlu a do ktorého slohového postupu zaradíme ukážku? Svoje tvrdenie odôvodnite.
11. Vypíšte z textu básne: 2 básnické slová, 3 epitetá, 2 metafory (personifikácie).

Poznámka: úlohy 7. – 11. vypracovať ako DÚ

Pracovný list 2:

Text: Hugolín Gavlovič – Valaská škola, mravív stodola – Kde gazdiná korhel'kyňa...

Vyberte, ktoré z nasledujúcich tvrdení vyplýva z textu. Svoj výber odôvodnite.

Chudobná žena doma nevarí.

Ženina kmotrička bola smädná.

Chudobná žena išla na jarmok kúpiť vretená.

Opitú ženu muž oplakáva.

1. Vypíšte z textu slovné spojenie, ktoré vystihuje opitého človeka.
2. Vypíšte z textu tri slovné spojenia, ktorými autor dosiahol ironické vyznenie textu.
3. Nachádza sa v texte ponaučenie? Ak áno, vypíšte z neho prvé slovo.
4. Vypíšte z textu synonymum k slovu jarmek.
5. Vypíšte z textu:
 - a) historizmus
 - b) archaizmus
6. Vysvetlite ich význam, prípadne nahraďte ich iným slovom.
7. Nájdite v texte časť prehovoru postavy a napíšte ho v tvare priamej reči.
8. Akým slovným druhom je slovo z textu potem.
9. Do ktorého funkčného jazykového štýlu a do ktorého slohového postupu zaradíme text? Svoje tvrdenie odôvodnite.
10. V akom jazyku je napísaný text (dielo). Vysvetlite svoju odpoveď.
11. Nájdite v texte 3 príklady tohoto jazyka.
12. Určte v texte rým a napíšte jeho schému.
13. Navrhните piktogram, ktorý predstavuje zákaz používania alkoholických nápojov.
14. Napíšte úvahu / esej na tému: *Moje skúsenosti s alkoholom.*
Alkoholom problémy neutopíš. Ony vyplávajú. Reagujte na toto konštatovanie / vysvetlite ho.

Záver:

Pedagogický klub čitateľskej gramotnosti – Text ako zdroj poznania aktívne pracoval na plnení plánu, ktorý viedol k rozvoju čitateľskej gramotnosti v snahe zlepšiť pedagogickú prax hodnotnejšími metódami a prostriedkami prihliadajúc na jednotlivé špecifiká žiaka, žiakovoho záujmu o daný text. Jednotliví členovia pedagogického klubu zároveň rozvíjali svoje sebakritické myslenie a rástli profesionálne i spoločensky. Práca s textom nás naučila empaticky vnímať potreby súčasného školstva z viacerých uhlov pohľadu, ktoré sa prelínajú naprieč celým výchovnovzdelávacím spektrom a presvedčila nás, že napredovať v čitateľskej gramotnosti má pre žiaka a učiteľa zároveň svoj opodstatnený zmysel.

Zhrnutia a odporúčania pre činnosť pedagogických zamestnancov

Vzájomná výmena skúseností z osvedčenej pedagogickej praxe a snaha o minimalizovanie nedostatkov za účelom rozvoja čitateľskej gramotnosti.

Snaha o aplikáciu nápaditých textov do vyučovania jednotlivých všeobecnovzdelávacích predmetov, ktoré vychádzajú z aktuálneho prieskumu medzi žiakmi na základe komplexnej diagnostiky žiaka.

Aplikácia nových poznatkov a skúseností do vlastnej pedagogickej praxe.

Prostredníctvom tvorivých čitateľských aktivít budovať vzťah žiaka k rozvoju čitateľskej gramotnosti.

Podpora pozitívnej motivácie a aktivizácie žiakov k vzdelávaniu prostredníctvom knihy.

Individuálny prístup k žiakom v závislosti od ich špecifických požiadaviek.

Zaradenie aktivizujúcich metód a postupov do výučby v záujme zvyšovania kvality vzdelávania v oblasti čitateľskej gramotnosti.

11. Vypracoval (meno, priezvisko)	Mgr. Erika Kubaščíková, Mgr. Zuzana Konštiaková
12. Dátum	31. 01. 2022
13. Podpis	
14. Schválil (meno, priezvisko)	Ing. Milan Valek
15. Dátum	31. 01. 2022
16. Podpis	